

[INICI](#) [PRESENTACIÓ](#) [RUTES LITERÀRIES](#) [PAISATGES LITERARIS](#) [AGENDA](#) [FULL](#) [CONTACTE](#) [PREMSA](#)

ACTUALITZACIÓ DEL WEB WWW.VIATJALLIBRE.COM

PAISATGES LITERARIS

ORGANITZA: FULL Fundació pel Llibre i la Lectura

Antecedents

La Fundació FULL- Fundació pel Llibre i la Lectura, és un organisme sense ànim de lucre que té com a objectiu desenvolupar projectes i accions que valoren el llibre i la lectura en la societat, amb la finalitat d'augmentar el prestigi de la lectura, fomentar l'hàbit lector, enfortir el sector editorial, potenciar les llibreries i donar visibilitat als autors.

Amb aquesta finalitat, l'any 2017 amb l'exposició i web **Viatja Llibre/ Viatja Lliure** es va proposar un recorregut, de nord a sud, per les cases museu més significatives dels escriptors valencians. Una invitació a viatjar per la vida i l'obra d'alguns referents de les lletres valencianes del segle XX, que ja no són entre nosaltres, a partir d'unes cases i unes rutes que guarden la seua memòria. d'uns espais que guarden la seua memòria: de Carles Salvador (Benassal), Max Aub (Sogorb), Lluís Guarnier (Benifairó de les Valls), Vicente Blasco Ibáñez (València), Joan Fuster (Sueca), Enric Valor (Castalla), Azorín (Monòver), Gabriel Miró (Polop) i Miguel Hernández (Oriola).

Objectius

- Fomentar el coneixement dels autors valencians entre la població.
- Crear un vincle de proximitat i familiaritat entre els autors i els ciutadans.
- Acostar la literatura a nous espais i nous públics.
- La visibilització del territori valencià mitjançant la literatura i a l'inrevés, perquè literatura i territori es visibilitzen mútuament.

Descripció

L'any 2018, i com ampliació del treball iniciat l'any anterior, ens hem proposat l'actualització de la web de **Viatja Llibre/ Viatja Lliure** (<http://viatjllibre.com/>) per a continuar visibilitzant el territori valencià mitjançant una sèrie d'obres d'autors i autores en la nostra llengua. Escriptors contemporanis i amb obra publicada recentment. Aquesta actualització l'hem denominada PAISATGES LITERARIS.

Comissariat de l'actualització

Manolo Gil, periodista i editor ha sigut l'encarregat del comissariat dels continguts de PAISATGES LITERARIS.

Llicenciat en Geografia i Història per la Universitat de València, DEA en Història de l'Art per la UNED i doctorant en Història de l'Art (UNED) amb la tesi en procés de redacció "Els atributs del boig. Hibridació entre text i imatge al segle XVI", dirigida per la Dra. Consuelo Gómez.

És soci director de Vincle Editorial.

Ha col·laborat en diferents mitjans de comunicació i ha dirigit i produït programes de televisió a TVE, Antena 3, TV3 i RTVV. Ha produït el llargmetratge documental "El dia que va morir Gràcia Imperio", dirigit per Francesc Betriu.

Ha publicat articles sobre art en la revista científica Espacio, tiempo y forma .

És autor, entre altres, dels llibres "Iturbi en Hollywood", "A escullar", "Artesanias", "Coplero".

Descripció

Troben 31 propostes. Cada proposta té una descripció geogràfica del paisatge i mapa amb la seua localització, una ressenya del llibre on es descriu o es referencia literàriament el paisatge, un fragment de l'obra literària relacionada amb el paisatge proposat i un perfil biogràfic de l'autor.

INICI PRESENTACIÓ RUTES LITERÀRIES PAISATGES LITERARIS AGENDA FULL CONTACTE PREMSA

1.- Serra de Mariola (Alcoià). Llibre. *La cançó de Mariola*. Autor: Joan Vall i Jordà.

EL PAISATGE:

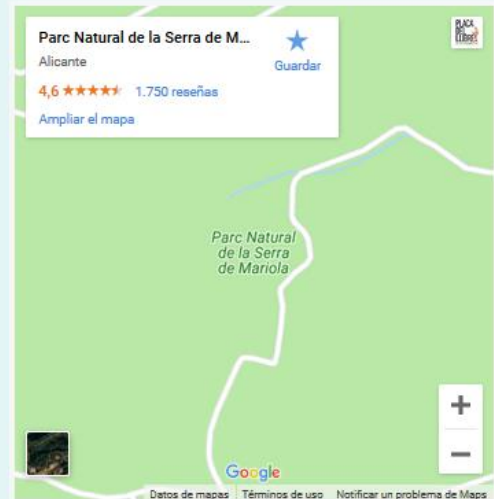

Situada entre les comarques de l'Alcoià, el Comtat i la Vall d'Albaida, la Serra de Mariola és una de les serralades valencianes de major importància paisatgística, mediambiental i cultural.

Amb una superfície de quasi 17.000 hectàrees inclou els termes d'Alcoi, Cocentaina, Muro, Agres, Alfafara, Bocairent i Banyeres de Mariola. Els cims més importants són el Montcabrer (1389 metres), el pic d'Aitana i el Puig Campana, seguits per l'Alberri, Morro del Comptador, l'Eixar l'Alt de Sant Jaume, Capoll de l'Aguila i el Morro del Porc, entre altres.

La serra compta amb una gran diversitat florística amb més 1.200 espècies catalogades, moltes d'elles de gran rellevància medicinal, com la sàlvia de Mariola, el romaní, el timó o el pericó, que amb altres plantes aromàtiques s'utilitzen en l'elaboració de l'herbero o un licor d'herbes. A la Serra de Mariola també trobem arbres com la carrasca, el fleix, l'auró i el galer. La microreserva de la teixera d'Agres està considerada com el bosc de teixos més meridional d'Europa.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

La cançó de Mariola és el primer poemari que publicà Joan Valls en valencià. Fins eixe moment, el poeta només havia publicat en castellà, però després de la Guerra Civil, després d'haver sigut empresonat per la seua filiació republicana i d'un llarg període de reflexió, decideix publicar en valencià, llengua que no abandonaria mai més en la seua producció literària. *La cançó de Mariola* no sols és un poemari de reivindicació del paisatge de la serra alcoiana, sinó una reivindicació de la llengua dels valencians, pràcticament invisible en els cercles literaris d'aleshores. El llibre el componen una sèrie de poemes d'intens lirisme, molt musicals, on el paisatge i les sensacions esdevenen com una metàfora. La serra de Mariola com a principi i com a fi, com la solitud i la

joia de viure, com el cant d'un poble. El poemari va ser publicat per l'autor l'any 1947 en la impremta Hispania d'Alcoi. El 1981 va ser inclòs en *Obra poètica*, publicada per l'antic Institut d'Estudis Alacantins, que arregljava la producció de Joan Valls fins 1975. L'any 2007, l'editorial Denes va reeditar *La cançó de Mariola* amb motiu del seixanta aniversari de la seua primera edició. Un any després, la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes publicà digitalment el poemari en una edició canònica a càrrec de Manel Rodríguez Castelló.

Paisatges de serra i vall

4

L'AUTOR

Joan Valls i Jordà (Alcoi, 1917-1989) és una de les figures més representatives de la seua generació. Treballador en la indústria tèxtil, molt prompte va començar a escriure poemes en castellà. En acabar la Guerra Civil va ser empresonat per la seua militància republicana, però va ser alliberat el 1940. Després d'uns anys de reflexió torna a l'escriptura

i en 1947 publicà el seu primer poemari en valencià, *La cançó de Mariola*, al que seguiren *L'home pot ésser àngel*, *Presoner de l'ombra*, *Grumet a soles*, *L'íntim miratge*, *Paradis en blanc* (Premi Ciutat de Barcelona), *Les roses marginals* (Premi Ciutat de Palma), *Versos a Sara* (Premi Ciutat de Barcelona i Premi Ciutat de Palma), *Posicions terrenals*, *Hèreu de solituds*, *Breviari d'un eremita urbà* (Premi Ausias March de Gandia), *Cent serafins*, *Les hores vives*, *Temps de saó*, *A cavall de la vida*, *Sonets de la fita obscura*, *Anys i paranyes*, *Quadern vermell* i *La rosa quotidiana*, que va ser publicat pòstumament l'any 1990.

2.- El port de Dénia (Dénia- Marina Alta). Llibre: *L'últim serf*. Autora: Maria Ibars

EL PAISATGE:

Amb més de 2000 anys d'història, el port de Dénia té una gran importància estratègica per ser el més proper a les Illes Balears. A l'època romana fou base naval i va jugar un paper molt important durant l'Edat Mitjana. El 1609 va ser el principal port de desterrament dels moriscos valencians. Destruït el 1705, fou reconstruït durant els segles XVIII i XIX. Actualment és un dels ports més importants de la Mediterrània.

Al llarg de la seua història, ha anat configurant al seu voltant el barri mariner de Dénia o Baix la Mar, un dels barris amb més personalitat de la localitat. El barri no té edificis monumentals destacant-hi només l'edifici de les Drassanes (s. XVI) per la seua gran sobrietat i els interessants arcs carpanells de pedra tosca. Actualment aquest edifici és un hotel.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

-Ha vingut un "muntriol"; ens demanen més càrrec i l'hem de tindre preparat.

El manament prengué cos i volà per totes les navades: els servidors de les màquines triadores, els esclaus dels motors, als empresonants en les cambres, als reclosos pels cellers...

-El "muntriol"?

Hom no sabia amb exactitud què era un "muntriol". Potser el primer vapor que impressionara allí fortament per les seues dimensions duquera el nom "Montreal" o tal vegada procedira d'esta ciutat americana. Per als magatzems significava una embarcació gran, mai

prou farta de càrrec, que després d'una nodrida escala per altres ports s'enquadraria front a la bocana del de Dénia barrant-lo amb la gallardia policromada d'una silueta colossal, i s'engolia tot el carregament de cada magatzem encara que l'esperaren de gom a gom, veent-se'l continuar tan lleuger i gentil que era promesa i esperança dels que en ell confiaven.

-És més gran que el carrer de la Mar- ponderaven alguns.

-Un vapor així no pot anar a pic- aventuraven altres.

(*L'últim serf*. Edicions Alfons el Magnànim, 1993)

L'AUTORA

Maria Ibars (València, 1892-1965), arrelada a Dénia, on va passar la seua infantesa i adolescència, estudia magisteri a l'Escola Normal de València i va estar destinada com a mestra a la Font de la Figuera. De nou a València i durant els anys anteriors a la Guerra Civil, entra en contacte amb els ambients valencianistes i

es troba amb Carles Salvador, a qui coneixia des dels anys d'estudiant a la Normal. L'any 1949 publica el seu primer llibre, *Poemes de Penyamar: a l'ombra del Montgó*, i guanya el premi de novel·la dels Jocs Florals de lo Rat Penat d'eixe any amb *Vides planes*, que no seria publicada fins el 1962. A la Taula de Poesia del Cercle de Belles Arts presenta l'any 1951 el poemari *Raïm a l'amiga*. La mort de Carles Salvador l'any 1955 l'allunya del món cultural valencià. No obstant, a partir de 1958 manté una estreta relació amb l'editorial Sicània a la qual lliura el conjunt de la seua obra narrativa, incloent-hi *L'últim serf*, que seria publicada postumament. És mare de la pedagoga Raquel Payá.

3.- La Cava gran. Agres (El Comtat). Llibre: *Si ha nevat*. Autor: Paco Esteve i Beneit

EL PAISATGE:

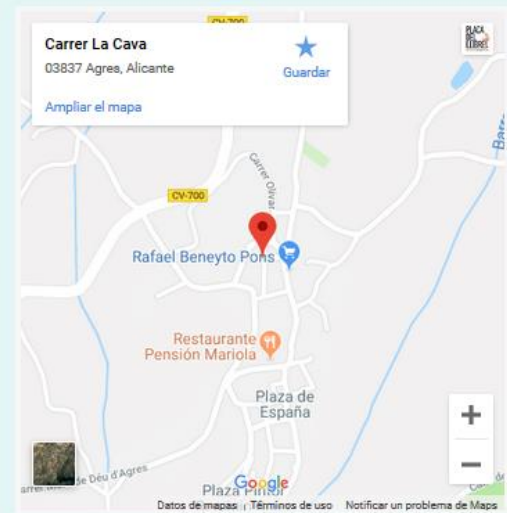

La **Cava Gran** és una gelera o pou de neu situat a la serra Mariola, dins del terme municipal d'Agres, a la comarca del Comtat. Data del segle XV i és un dels més grans i millor conservats dels que trobem en les serres d'Aitana, la Carrasqueta i Mariola.

Amb unes dimensions de 14,90 m de diàmetre, 12 m de profunditat, 1.960 m³ de capacitat, es va mantenir en ús fins a 1906. El seu perímetre és hexagonal, amb sis arcs de pedra apuntats que arrenquen de l'interior de la paret cilíndrica del pou i que servien per a sustentar la cobertura de la cúpula, avui desapareguda. El gel s'extreia per una boca lateral i a cada costat de l'hexàgon hi havia un buit per on es realitzava l'apilament de neu.

La seua estructura va ser rehabilitada l'any 2016.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Amb *Si ha nevat* (Edicions Bromera), **Paco Esteve Beneit** va guanyar el Premi Enric Valor de Novel·la en Valencià 2016 i el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians 2017. Una obra intensa i commovedora que combina elements històrics amb altres més poètics per presentar la història de Joan el Coces, un saludador que va viure durant l'últim terç del segle XIX, i la seua relació amb la família Puig que controlava el comerç de la neu a la serra de Mariola. Un recorregut pels esdeveniments més importants del segle XIX a terres valencianes i un sentit homenatge als nevaters d'Agres.

La neu estava més trepitjada com més a prop estaven d'assolir el cim i ara era més fàcil obrir-se camí. Els habitants d'Agres pujaven a la serra cada vegada que queia una nevada com aquella per tal d'omplir els pous del cim. La serra era plena de gent que collia neu. De totes les direccions arribaven les cançons del nevaters que, carregats amb el cabàs i una pala de fusta, no deixaven de fer viatges al pou per abocar-la-hi i assegurar-se que el capatàs els apuntava correctament la càrrega per tal de cobrar-la després.

La cava Gran es retallava majestuosa en el paisatge com un bolet arrogant. Més de dos pams de neu cobrien la teulada, coronada per una creu de ferro sobre la grandiosa pinya que la caracteritzava. Un dels capatassos es va espantar quan va reconèixer Don Pasqual Puig.

L'AUTOR

Paco Esteve i Beneit (Agres, 1979). Llicenciat en Filologia Catalana i Teoria de la Literatura i Literatura Comparada. Ha treballat com per a la Filmoteca de Catalunya i ha sigut docent a la Universitat de Santiago de Compostela i a Mallorca. El 2013 va publicar la novel·la *Qui no fa la festa*. El 2015 publica el recull de *toponímia i literatura oral Agres i dolces*. Un any després guanyà el XXI premi Enric Valor de Novel·la en Valencià amb *Si ha nevat*.

4.- Illes Columbretes. Llibre: *Les veus i la boira*. Autor. Vicent Usó.

EL PAISATGE:

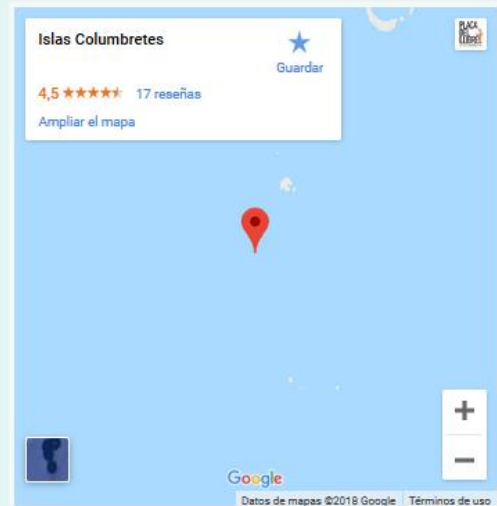

Amb només una extensió de 19 hectàrees i a 27 milles marines del cap d'Orpesa, a la costa de la comarca de la Plana Alta, l'arxipèlag de les Illes Columbretes és una reserva natural formada per quatre grups d'illots d'origen volcànic: l'illa Grossa, la Ferrera, la Foradada i el Carallot, i nombrosos esculls i baixos com Baluato, Cerquero, Xurruca, les Roques del Carallot, Bauzà i Espinosa.

La seua ubicació i profunditat permeten una gran varietat de vida marina, convertint les Columbretes en el petit arxipèlag de major interès ecològic de la Mediterrània. El 1988 foren declarades parc natural per la Generalitat Valenciana i reserva marina l'any 1990 pel Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Cau de contrabandistes i pirates al llarg de la història, a partir de 1860 l'illa Grossa va ser habitada permanentment per farroners fins a l'any 1975. Actualment només es permet la visita a aquesta illa, a la qual només es pot accedir amb vaixell particular o en visites guiades. Està prohibit agafar minerals, plantes i animals.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Amb *Les veus i la boira*, **Vicent Usó** va guanyar l'any 2015 el Premi Alfons el Magnànim de Novel·la. L'obra segueix la investigació del periodista Mateu Sequeral amb la que pretén descobrir per què el taüt de la seua àvia està buit i per què el seu pare, Bernat Sequeral, va trobar la mort quan intentava investigar l'assumpte. Novel·la coral on tretze veus fan avançar una narració farcida d'històries d'amor, assassinats, secrets de família, especulació urbanística, farroners, pescadors i contrabandistes, que recorre setanta anys de la història valenciana. Una novel·la que té com escenaris la Península dels anys 40 i 50, els Pirineus francesos, la Mallorca turística i principalment les Illes Columbretes, autèntic eix de la novel·la, sempre envoltades de broma, com la trama de la novel·la.

Vaig haver d'aguantar-me les llàgrimes. T'imagines, un vell com jo, amb el rostre senyalat per tota una vida d'esforç, plorant a raig enmig d'una bandada de turistes amb pantalons de coloraines i càmeres de fotos? Em sentia ridícul (...) Quan lo catamarà va embocar la badia, la vista se me n'anava a les Columnes, una espècie d'abrics terrosos que s'arregleren l'un a la vora de l'altre sota les casernes, separats per uns pilars que des de la mar semblen magnífics i tot lo conjunt fa la impressió de ser la portalada d'una catedral antiga, molt antiga, del temps en què los reis duïen barba blanca o encara més. No, no són ben bé coves. Al remat, a penes tenen un parell de metres de profunditat però s'aboquen a una espècie de balcó, un dels pocs espais plans que hi ha en aquella illa feta de pendents i, a més, s'arreceren sobre la cara interna del turonet, a estalvi de mirades indiscretas, tant des de dalt com des de baix, de manera que no hi ha il·loc millor en tota l'illa per a una trobada furtiva.

(*Les veus i la boira*, Edicions Bromera, 2015)

L'AUTOR

Vicent Usó (Vila-real, 1963). Va debutar com a narrador l'any 1982 amb la novel·la *La cançó de la terra estimada* (Premi Ciutat de Vila-Real de narrativa), a la que segueixen *La mirada de Nicodemus* (Premi Ciutat d'Elx) i *La memòria del vent*. L'any 2003 guanya el Premi Andròmina de narrativa amb *Crònica de la devastació* i el Premi Sant Jordi a l'any següent amb *Les ales enceses*, Premi que va tornar a guanyar el 2009 amb *El músic del bulevard Rossini*. El 2015 aconsegueix el Premi Alfons el Magnànim de novel·la amb *Les veus i la boira* i el 2016 el Premi Vila de Catarroja de narrativa juvenil amb *La retratista d'ànimes*.

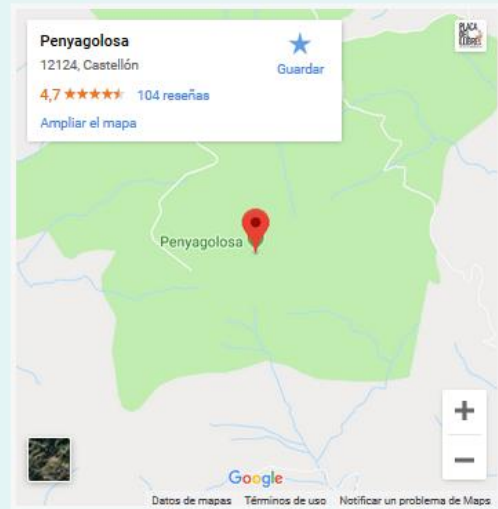
5.- Penyagolosa (L'Alcalaten) Llibre: *La sega*. Autor: Martí Domínguez

EL PAISATGE:

Situat dins del Parc Natural del Penyagolosa i considerat com el massís valencià més màgic i emblemàtic, el pic del Penyagolosa, amb 1.813 metres, és el segon cim més alt de la Comunitat Valenciana. Té una paret rocosa amb un precipici vertical de 300 metres que fa que siga un emplaçament de referència dels alpinistes. Molt a prop del cim, al terme de Vistabella del Maestrat, es troba el santuari de Sant Joan de Penyagolosa, destinació de pelegrinatge. El parc compta amb grans boscos de pi negre, pi blanc i roure reboll. Es pot accedir per Vistabella del Maestrat, Xodos, el Castell de Vilamalefa, Lluçena, Vilafermosa i Puertomingalvo, aquest últim municipi és de la província de Terol.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Amb *La sega*, publicada el 2015, Martí Domínguez recupera la memòria històrica dels masovers de la rodalia del Penyagolosa durant els anys menys foscos del franquisme, quan els masos eren freqüentats pels guerrillers del maquis i per la Guàrdia Civil. Contada en primera persona per Goriet, el xiquet protagonista, l'autor fa una minuciosa descripció del paisatge del Penyagolosa amb abundants referències a la seua flora i al treball dels masovers no desproveïda de poesia.

Vàrem seguir avançant, fins a la grada on ja es divisava l'altre carell de la vall. Els salsufregis i els patacs estaven florits com mai, inundant del seu color blanc verdós i rosat les esquerdes de les cingleres. (...) Pujàrem fins a dalt del tot, fins al capoll, que deia don Carles. La vista immensa s'estenia pels quatre punts cardinals, i tots tres estiguérem dient-se noms, reconeixent muntanyes, comentat pobles, viles i llogarets, albirant fins i tot les illes Columbretes, al bell mig de la mar. (...)

A la tornada pel barranc dels Teixos vàrem descobrir un acònit blanc, en plena floració, acompanyat d'un gran rodal de peònies, de pètals vermells i esponjosos com de roses. Al fons s'alçava el cimall orgullós de la muntanya, que senyorejava entre tots els altres, tocat per la llum de la vesprada, amb una encarnació malva i ataronjada. Des d'aquell dia vaig veure el Pic d'una manera distinta, no com una massa geològica esquerra i estèril, de garrotxes inaccessibles o de mala petja, sinó com una individualitat única i singular, de la qual podíem sentir-nos orgullosos. I vaig començar a estimar aquella muntanya. Allò era del tot impropri d'un masover, però jo ja havia iniciat la meua metamorfosi i tenia ganes d'alçar el vol.

(*La sega*, Proa, 2015)

L'AUTOR

Martí Domínguez (Madrid, 1966).
Doctor en Biologia, professor de Periodisme de la Universitat de València i director de la revista *Mètode*. Ha publicat, entre altres, les novel·les: *Les confidàncies del comte de Buffon* (Premi Andròmina, Premi Crexells i Premi de la Crítica de la Universitat de València) *El secret de Goethe* (Premi Prudenci

Bertrana i Premi de la Crítica de la Universitat de València) *El retorn de Voltaire* (Premi Josep Pla), *El fracçat*, *El somni de Lucreci* (Premi Carles Rahola d'Assaig), *La sega* (Premi Serra d'Or, Premi de la Crítica Catalana, Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians i Premi de la Crítica Amat-Piniella) i *L'assassí que estimava els llibres*.

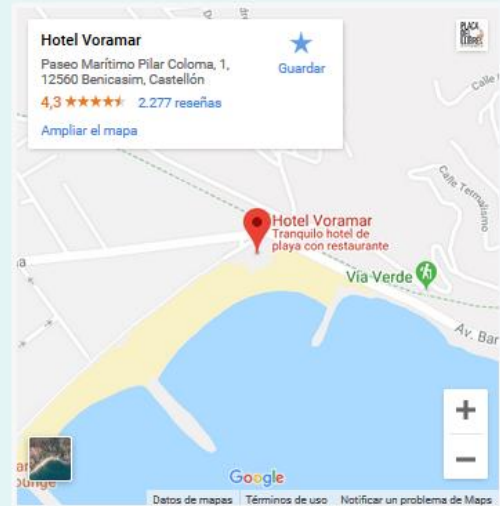
6.- Hotel Voramar. Benicàssim (Plana Alta). Llibre: *León de ojos verdes*. Autor: Manuel Vicent

EL PAISATGE:

Situat a la platja de les Viles de Benicàssim, a la comarca de la Plana Alta, l'hotel Voramar va ser inaugurat l'any 1933 i aviat es convertiria en un lloc molt literari. Durant la guerra civil va ser hospital de les Brigades Internacionals i per on van passar escriptors que donaren suport a la causa republicana com John Dos Pasos, Ernst Hemingway, Dorothy Parker o el cantant de blues Paul Robeson. Alejo Carpentier, en *La consagració de la primavera*, també esmenta el paratge i l'hospital. Recuperat de bell nou com a hotel als anys cinquanta, prompte es va convertir en una referència per al turisme gràcies a la privilegiada ubicació rodejada de pins i molt a prop del Bartolo i el Desert de les Palmes. L'estiu de 1953, Berlanga va rodar al Voramar la pel·lícula *¡Novio a la vista!*, moment que recull Manuel Vicent en la novel·la *León de ojos verdes*. Encara que el desenvolupament urbanístic ha transformat el paisatge de Benicàssim, el Voramar i el seu entorn continuem sent un lloc privilegiat de la costa mediterrània.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Publicat en 2008 i relatat en primera persona, *León de ojos verdes* narra les vacances d'un jove aprenent d'escriptor durant l'estiu de 1953 a l'hotel Voramar, a Benicàssim. A la terrassa de l'hotel desfila una pintoresca galeria de personatges: un metge represaliat, una jove francesa nomenada Brigitte Bardot, un vell que rep cartes d'amor o l'equip que fa un rodatge d'una pel·lícula a la platja, sempre amb el record de quan l'hotel va ser hospital de les Brigades Internacionals. Una novel·la d'iniciació amb la prosa acurada de Manuel Vicent i unes bellíssimes descripcions de la platja i les Viles de Benicàssim, el Desert de les Palmes, les Illes Columbretes i la serra d'Espadà.

Desde el mar vi por primera vez el perfil de la costa. Fue una sensación casi espiritual, por decirlo, de alguna forma. Aquella tierra era la mía, pensé, al pie de la sierra de Espadán había caído yo a este mundo desde la nada, aquella luz era la que me había alimentado, dentro de ella había crecido, aquel paisaje era mi placenta, aquellos montes llenos de trincheras, que recorrí en la niñez buscando balas, bombas y morteros, ahora mostraban una sombra de humo. Allí estaba mi pasado, con mis primeras correrías y experiencias. Desde el mar creí que me estaba contemplando a mí mismo con una visión extracorpórea, y aunque este pensamiento me parecía ridículo fue una experiencia que no he olvidado (...) El coronel puso rumbo noreste hacia el cabo de Oropesa y después de una hora de navegación a motor, a cuatro nudos, llegamos a la altura del hotel Voramar...

(*León de ojos verdes*, Alfaguara, 2008)

L'AUTOR

Manuel Vicent (La Vilavella, Plana Baixa, 1936), escriptor i periodista valencià. Entre les seues novel·les destaquen *Pascua y naranjas* (Premi Alfaguara, 1966), *La balada de Caín* (Premi Nadal, 1987), *Tranvía a la Malvarrosa* (1994), *Jardín de Villa Valeria* (1996), *Son de mar* (Premi Alfaguara, 1999), *Aguirre, el magnífico* (2011), i *Desfile de ciervos* (2015), entre altres. A més, és premi González-Ruano de periodisme i Premi Francisco Ceretero de l'Associació de periodistes europeus a Espanya. Col·labora amb el diari El País.

7.- Camí Real (Horta Sud) Llibre: *El tramvia groc*. Autor: Joan Francesc Mira

EL PAISATGE:

L'antic camí Reial de València a Xàtiva i Madrid, en l'actualitat encara comunica els pobles de L'Horta Sud, com ara la pedania de La Torre i els municipis de Benetússer, Alfafar, Massanassa, Catarroja, Alba, Beniparrell i Silla. En el terme de la ciutat de València, en passar la Creu Coberta, canvia el nom pel carrer de Sant Vicent, sent un dels carrers més antics i llargs de la ciutat amb tres quilòmetres de longitud. Durant la Segona República va ser conegut amb el nom de Largo Caballero.

El camí Reial se situa sobre l'antic traçat de la Via Augusta, una de les més importants vies de comunicació de l'Imperi Romà, que unia Roma i les Columnes d'Hèrcules a l'estret de Gibraltar. Travessava la colònia Valentia Edetanorum i continuava en direcció sud. Durant l'època musulmana passava pel portal de Bab Baytala de la muralla àrab de la ciutat de València. Després de la Conquesta travessava la muralla medieval pel portal de Sant Vicent, en l'actual Pl. de Sant Agustí.

El camí Reial és un bon exemple de paisatge urbà en el qual podem diferenciar la ciutat de l'horta, no sols pel paisatge rural, sinó també per la seua arquitectura: cases d'una planta o dues plantes i magatzems als pobles i edificis de quatre i cinc plantes a la ciutat de València. Una diferenciació paisatgística que encara és palesa.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

En *El tramvia groc*, Joan Francesc Mira rememora els seus anys d'infantesa i adolescència en la casa familiar a la pedania de La Torre, arran del camí Reial, un indret lligat a l'horta i unit a la ciutat pel tramvia groc que comunicava també Benetússer, Alfafar, Massanassa i Catarroja. Cada dia, l'autor agafava el tramvia per anar a les Escoles Pies, molt a prop del Mercat Central de València, on va estudiar el batxillerat. El llibre descriu aquest trajecte en tramvia, així com el paisatge de l'horta molt transformat durant les últimes dècades. Un exercici memorialístic sobre el pas del temps.

Sovint, tocant l'angle mateix de casa Devis, se sentia el ring-ring d'avis d'una campaneta, baixava una barrera, frenava el tramvia, i havíem d'esperar el pas d'un trenet verd de fusta, el mateix tren amb el qual, a l'estiu, podia anar a la platja de Natzaret amb les meues cosines quan venien a passar alguns dies amb nosaltres per fer els banys de mar. A partir d'aquell punt, el carrer ja era pròpiament carrer urbà, no carretera, i poc més avant ja no es deia Camí reial de Madrid sinó carrer de Sant Vicent Màrtir, les cases eren de quatre o cinc pisos, amb balcons, i després eren blocs més alts encara i més moderns amb miradors i persianes, a les plantes baixes hi havia tallers mecànics, magatzems de mobles o de mercaderies diverses, bars i farmàcies i pastisseries, i immediatament abans de la Gran Via apareixia a l'esquerra la façana sinistra, decrepita i bruta d'un convent d'aspecte abandonat, no sabia si ocupat o no per monges de clausura darrere de les finestres enreixades, dit convent de Santa Tecla, que en res no recordava la condició original d'aquell lloc, on hi hagué l'hospital de pelegrins instituit pel fundador del regne i després tan perdut, alterat, reduït i esborrat de la memòria com tants altres edificis i fets d'aquest país dels valencians.

(*El tramvia groc*, Edicions Proa, 2013)

L'AUTOR

Joan Francesc Mira (València, 1939). Premi de les Lletres Valencianes i Premi d'honor de les Lletres Catalanes. Ha conreat la novel·la, narrativa curta i l'assaig. A més d'*El tramvia groc*, entre les seues obres més representatives es troben *Els cucs de seda* (Premi Andròmina), *Crítica a la nació pura* (Premi d'assaig Joan Fuster), *Borja Papa* (Premi Crexells), *Purgatori*

(Premi nacional de la Crítica), *El professor d'història* (Premi Crexells, Premi Mari Àngels Anglada, Premi Nacional de la Crítica). Ha traduït al català *La divina comèdia*, *Els Evangelis* i *L'Odissea*.

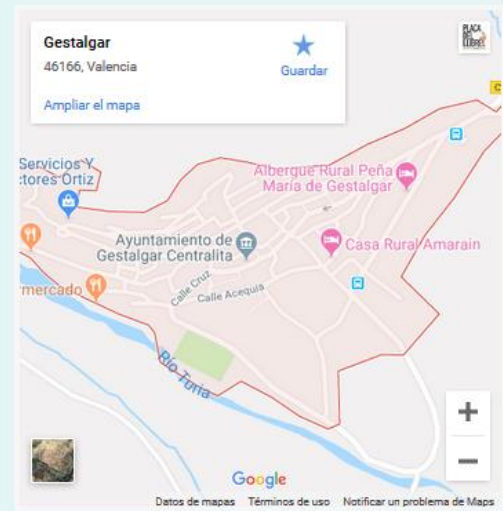
8.- Los Yesares (El Serrans) Llibre. *Las voces fugitivas*. Autor: Alfons Cervera

EL PAISATGE:

Los Yesares és el territori de ficció on transcorren la majoria de les novel·les d'Alfons Cervera. Un territori moral amb molts trets identificatius amb Xestalgar i el seu terme, població de la comarca dels Serrans, on va nàixer i viu l'escriptor. Un paisatge molt significatiu dels pobles de l'interior valencià amb les eres, les fonts, les muntanyes i el riu. De fet, Los Yesares pren el nom d'una partida de Xestalgar on antigament hi havia unes fàbriques d'algeps. També pertanyen a aquesta localitat altres topònims que apareix a les novel·les de Cervera com La Fuente Grande, El Pico Águila, El Rajolar, Las Eras o La Peña María, a més del local de l'Agrícola.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Amb *El color del crepúsculo*, publicada l'any 1995, Alfons Cervera inicia un cicle narratiu centrat en la recuperació de la memòria dels que van perdre la Guerra Civil. Veus que conserven els valors i l'ètica dels represaliats durant el franquisme i oblidats per la Transició. En la novel·la, la protagonista recorda alguns passatges de la seua infantesa a un poble on "sólo se quedan a vivir la pereza y los años". Una novel·la que amb una gran senzillesa narrativa parla del pas del temps, la memòria i la consciència. L'any 2013 i amb el títol *Las voces fugitivas* van ser publicades en un sol volum les cinc primeres novel·les del cicle de la memòria.

Había llegado a Los Yesares con una falda muy corta y unas botas que le llegaban hasta las rodillas, era hija de un médico muy famoso de la capital y como estaba enferma de los pulmones le habían aconsejado el clima de la montaña para aliviar la enfermedad. Llegó un día de mucho calor, en un coche negro y con una mujer de unos cincuenta años. Habían alquilado una casa en las eras, cerca de los zarzales que daban al río, y todas las mañanas Elena salía a dar un paseo por las sendas que bordeaban las eras y llevaban a la Fuente Grande. Luego bajaba al río, a bañarse en el remanso de agua que se formaba cerca del motor del agua potable. Por la noche salía a tomar un refresco en La Agrícola y allí la conocimos Luisa y yo mientras sudábamos tinta china al lado de los ventiladores (...)

Durante más de tres meses Elena y yo fuimos como hermanas. En uno de los viajes que sus padres hicieron al pueblo para ver cómo se encontraba, me dijeron que si quería irme a vivir con ellos. Yo les contesté que no me gustaba salir de Los Yesares, que era aquí donde me encontraba a gusto, con los montes y el río, con mi primo Héctor, que pronto empezaría a ir a la Universidad, y con las golondrinas que aparecían todas las primaveras desde la otra parte de las montañas.

(*El color del crepúsculo*, en *Las voces fugitivas*, Piel de Zapa, 1995)

L'AUTOR

Alfons Cervera (Xestalgar, 1947). Poeta i novel·lista, en castellà com també en català. S'inicia en la narrativa l'any 1984 amb *De vampiros y otros asuntos amorosos*, a la que següen *Fragmentos de abril*, *El domador de leones* i *Els paradisos artificials*. En 1995 inicia el cicle narratiu de la memòria amb *El color del crepúsculo*, *Maquis*, *La noche*

inmóvil, *Aquel invierno*, *Esas vidas*, *Todo lejos* o *La noche en que los Beatles llegaron a Barcelona*, entre altres. Entre la seua producció poètica destaquen *Hyde park blues*, *Sessió continua* i *Los cuerpos del delito*. Fruit de les seues col·laboracions periodístiques són els reculls *La mirada de Karenin*, *Diario de la frontera* i *Gürtel & company*.

9.- Xàtiva (La Costera) Llibre: *Quina lenta agonía, la dels ametllers perduts*. Autor: Toni Cucarella

EL PAISATGE:

Una ciutat disposa de paisatges urbans així com de zones d'habitatge. Podem trobar barris residencials al nucli antic, els Eixamples de la segona meitat del segle XIX, els barris obrers, les zones industrials, les comercials i d'oci o els barris marginals de la perifèria. Aquestes àrees són perfectament distingibles a Xàtiva.x

El desaparegut barri de les Eretes, sota el pic de la Creueta, a la rodalia de la ciutat de Xàtiva, ha donat pas a un barri residencial. A les Eretes hi havia coves, on les dones anaven a extraure la terreta d'escurar. Als bancals creixien els ametllers i garrofers. Tot un univers perdut que recupera Toni Cucarella en la novel·la *Quina lenta agonía, la dels ametllers perduts*. Un paisatge urbà i perifèric, perdut, comú a moltes ciutats i pobles valencians, recognoscible per moltes persones.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Toni Cucarella relata en *Quina lenta agonía, la dels ametllers perduts* la vida a les Eretes, un barri humil de la ciutat de Xàtiva a finals dels anys seixanta. Un barri on sobrevivia la cultura popular i la comunicació entre els veïns, i on el món sobrenatural dels avantpassats convivía i conversava amb la realitat dels vius o encara sagnaven les cicatrius de la guerra civil en les famílies dels vençuts. Un colpidor homenatge a una ciutat, un barri i unes gents que ja no hi són i pel qual va rebre el Premi Andròmina l'any 2003.

Camine per un barri que amb prou faenes reconec, per més que hi vaig nàixer i hi vaig viure fins ben entrada l'adolescència. Sé que és aquell barri natal perquè la cobdícia constructora no pot amuntegar més cases pel pendent rocallós, serra amunt, i encara és possible de resseguir-hi amb la mirada l'antiga senda del Portet, les penyes esgallades per terratràmol de 1748, l'escarpat imponent de la Creueta, el punt més elevat del qual es dreça encara la creu que li dóna nom.

Per aquest barri residencial ara, de cases unifamiliars i edificis de poca alçària, endreçat i redundat, hi havia hagut, en els anys de la meua infantesa, les Eretes, un altre barri, tanmateix de cases velles, rudimentàries, arrenjerades, resignadament, a vora d'un antic caminal de terra i clots que feia aleshores da manera de carrer, encarades a una falda escalonada de bancals perduts d'ametllers i garrofers. Més amunt, la serra estricta: roca viva, entre badalls de la qual sols creix l'argelaga, la sajolida i la pebreila "terra de pebreila, caga't en ella".

(*Quina lenta agonía, la dels ametllers perduts*, 314, 2003)

L'AUTOR

Toni Cucarella (Xàtiva, 1959). De formació autodidacta, s'inicia en la literatura l'any 1981 amb el recull de contes *Crònica dels fets gloriosos* al que seguirien *Cool Fresc*, *El poeta*, *La lluna vista des de la terra a través de la tele*, *Bogart & Bogart*, *Els ponts del diable* (Premi Samaruc de Narrativa Juvenil), *El Lledoner de l'home mort*, *L'hereu dels Tretze*, *L'última paraula*

(Premi Ciutat de Badalona de Novel·la i Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians), *Quina lenta agonía, la dels ametllers perduts* (Premi Andròmina), *Els camps dels vençuts* i *Dones d'aigua, homes de fang*, entre altres Ha col·laborat amb articles d'opinió en diferents diaris i publicacions.

10.- Els marenys (Ribera Baixa). Llibre: *L'home manuscrit*. Autor: Manuel Baixauli

EL PAISATGE:

El terme de Sueca, a la Ribera Baixa, forma part del Parc Natural de l'Albufera. És una immensa plana de sediments del riu Xúquer. Una marjal que al llarg dels segles s'han convertit en camps d'arròs.

Però aquest no és l'únic paisatge de Sueca. A la vora de la mar i al llarg dels vuit quilòmetres de costa que té el terme, al costat de les dunes de la platja, trobem els marenys o maresmes. Llocs on la sorra de la platja s'ha convertit en camps on es conreen hortalisses i tarongers, especialment mandariners. Un paisatge agrari ple de sèquies, camins i camps encerclats pels baladres i les bardisses per tal de protegir els cultius del vent de la mar.

Sueca compta amb diferents marenys amb els seus nuclis poblacionals: Bega de Mar, El Perelló, Les Palmeres, el Mareny de Barraquetes, el Mareny Blau i el Mareny de Vilxes. Originàriament indrets de barraques construïdes amb canyes i fang del maresme, però que amb el pas del temps es convertiren en edificacions més estables, la majoria d'elles per a passar l'estiu. En l'actualitat, els marenys són zones protegides.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Des de la seua publicació el 2007, *L'home manuscrit*, de Manuel Baixauli, s'ha convertit en una de les novel·les de referència de la nostra narrativa actual, guardonada amb nombrosos premis com el Premi Mallorca, el de la Crítica Catalana, el Premi Qwerty, el de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia, el Premi Salambó o el de la Crítica dels Escriptors Valencians. El protagonista de la novel·la va trobant textos en els llocs més impensats. Textos que parlem d'ell i de la seua vida i que l'obliguen a fer balanç. Una novel·la intensa sobre l'obsessió per l'escriptura i la capacitat d'aquesta de transformar vida. Una novel·la on les cases cobren un protagonisme especial. Una d'elles és Villa Carmen, un edifici abandonat, salvat de l'especulació, en un dels marenys de Sueca. En aquesta casa s'instal·la el narrador i ompli les parets amb cares d'albats i autoretrats de Rembrandt.

A principis de setembre torní a Sueca i vaig vendre el meu pis. Amb poc menys del que en vaig traure, comprí aquesta casa de la costa. Una casa vella, sense comoditats, més àmplia, però, que no el pis, i que conserva l'aire de quan la televisió no havia substituït, encara, el so dels daus. Villa Carmen, es diu; uns rajols de ceràmica ho indiquen la façana. Ignore qui era, és, Carmen; desconec el passat de l'edifici. Quan el comprí estava negligit, abandonat. Me'l vengué una immobiliària. Per l'estat del rètol enganxat a una finestra, era obvi que duia anys esperant compradors. Motiu: la prohibició d'edificar en aquesta zona, declarada protegida. La costa ha sigut profanada, envilida, vexada impunement durant dècades pels especuladors urbanístics. Algú, però, decidí, des del govern autonòmic, salvar-ne alguns racons. Aquest carrer, aquest camí de pols on visc, està dins d'un d'aquells racons salvables. (...) Ara mateix, transcorreguts huit anys des que comprí Villa Carmen, encara està prohibit construir en aquesta zona, però hi ha indicis notoris -tarongerars, melonars, tomaquerars i cases dels entorns estan sent adquirits per tipus amb corbata- que això pot canviar, que canviarà irremeiablement. Comprí a temps Villa Carmen, i Villa Carmen esdevingué prolongació meua.

(*L'home manuscrit*, Edicions Proa, 2007)

L'AUTOR

Manuel Baixauli (Sueca, 1963).
Escriptor i pintor. S'inicia a la literatura l'any 1988 amb *Espirai*, un llibre de relats. Amb la novel·la *Verso* va guanyar el premi de novel·la Ciutat d'Alzira el 2001. Després vindrien *L'home manuscrit* amb nombrosos premis i *La cinquena planta*, amb la que va guanyar el Premi Joan Crexells de narrativa i el premi de la Crítica dels Escriptors Valencians. Ha col·laborat amb el diari *El País* i ha il·lustrat nombrosos textos. Amb el títol *Ningú no ens espera* va publicar un recull dels seus articles més destacats en premsa.

11.- La Drova (la Safor) Llibre: *El temps trobat*. Autor: Josep Piera

EL PAISATGE:

La Drova és una pedania de Barx, a la comarca de la Safor, a la vall del mateix nom, entre el Mondúver i el Buixcarró. Originàriament estava situada a la vora d'un camí de pastors on s'aturava el ramat per a beure en les seues fonts. Al segle XIV va ser donada als monjos de Santa Maria de la Valldigna, que la van ocupar fins al segle XIX. A principis del segle XX es va convertir gairebé en un balneari on els veïns llogaven habitacions a malalts de pulmó que venien a gaudir de la qualitat de l'aire i l'aigua. Actualment s'ha convertit en un lloc d'estiueig per a moltes famílies saforenques i té una important població permanent d'estrangers.

La Drova és la llar i el paisatge referencial i mític del poeta Josep Piera, que apareix en molts dels seus poemes.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Amb aquest poemari, guanyador del Premi Alfons el Magnànim de Poesia 2013, Josep Piera fa una evocació del temps perdut, dels anys 60, sobretot. Poemes sensuals, lírics i amb molta musicalitat amb el record permanent de les vivències d'infantesa i joventut amb l'omnipresència del paisatge de la Mediterrània, de la Safor, i dels indrets atàvics i proustians del poeta: Beniopa i La Drova. La natura en totes les estacions i amb tota la seua sensualitat. Un cant a la vida, al temps viscut mentre vivim.

La Drova

Aquesta vella vall que ara veig verda,

daurada lluna de meló d'estiu,

és més que un llogaret entre muntanyes,

molt més que la infantesa al finestral,

i més que un paradís ple de paraules.

Aquesta vella vall és teua i meua.

L'AUTOR

Josep Piera (Beniopa, 1947). És uns dels escriptors valencians contemporanis més significatius i ha estat traduït a més de deu idiomes. De la seua obra poètica, destaquen *El somriure de l'herba*, *Dictats d'amor* o *Cant i encants*. També ha conreat la narrativa, amb obres com *Rondalla del retorn*, *El cingle verd* o *Un bellíssim cadàver barroc*; l'assaig amb *El paradís de les paraules* o *El somni d'una pàtria en paraules*; els llibres de viatges com ara *Seducions de Marràqueix* i *Europa al vol*, i la literatura gastronòmica amb *El llibre daurat*. Ha traduït, entre altres, Ibn Khafaja i els poetes clàssics andalusins. Entre els premis literaris obtinguts es poden destacar el Carles Riba, el Sant Joan, el Serra d'Or, el Josep Pla, el Joanot Martorell i l'Alfons el Magnànim.

12.- Misent (Marina Alta i La Safor) Llibre: *En la orilla* Autor: Rafael Chirbes

EL PAISATGE:

Misent és el territori de ficció on transcorren algunes novel·les de Rafael Chirbes. Un lloc imaginari on es barregen molts paratges de la Marina i La Vallidigna, especialment de Dénia, Tavernes o Pego. Com argumenta, el periodista Juan Manuel Ruiz Casado, Misent era el que Chirbes veia des de la finestra en la seua casa de Beniarbeig, a la comarca de La Marina Alta: gratacles devorant amb voracitat la costa, ensenyant-li les dents al camp. Un paisatge moral que des del seu aïllament, conscient i pretès, només sabia llançar esgarrapades escrivint. Paisatges costaners perfectament recognoscibles.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Publicada l'any 2013, *En la orilla* és considerada per molts lectors com una de les novel·les més importants de Rafael Chirbes i està guardonada amb nombrosos premis. La novel·la comença quan apareix un cadàver en el pantà d'Orba. Esteban, el protagonista del llibre, s'ha vist obligat a tancar la seua fusteria deixant en l'atur els seus treballadors. Mentre s'encarrega de cuidar al seu pare malalt reflexiona sobre els enderroc d'una societat que ha perdut els valors.

El mar limpia, oxigena, el pantano pudre. Como la guerra, la comisaría y la cárcel. Pudren, ¿verdad, padre? Apestan. No han tenido buena prensa los pantanos: fiebres, paludismo, suciedad. Los romanos desecaron algunas lagunas como ésta por razones de salubridad y economía, lo he visto en los reportajes: los

alrededores de Roma eran puro pantano infeccioso, lugares así, como nuestra marjal, piezas del collar palustre del Mediterráneo, un cordón pantanoso que salpica la costa, los campesinos han seguido desecando y colmatando hasta hace bien poco todas las lagunas de la zona, con su hambre de tierra para plantar. Blasco Ibáñez contó la mecánica de esos aterramientos para uso agrícola que hoy se considera que han resultado tan perjudiciales para el medio ambiente pero gracias a los cuales han vivido aquí tanta gente. La orilla del mar no ha sido un lugar hospitalario y, excepto en algunos promontorios, ha permanecido desierta hasta hace unos decenios, en que se empezó a edificar en no importa qué sitio. En Misent, sin ir más lejos, hay urbanizaciones junto a la playa que se llaman La Laguna, Las Balsas, Salador o El Marjal, y cuyos vecinos se quejan de que se les inundan las casas cada vez que llega la gota fría en otoño. Pero a quién se le ocurre comprarse un bungalow en un sitio que se llama así. Los nombres de los lugares guardan la memoria de lo que fueron. Barrizales. Charcas. Fangales. Balsas para la explotación de la sal. Mi padre ha sentido especial desprecio por la gente que compra chalets y apartamentos en esos terrenos ganados al pantano. En realidad, ha despreciado a cuantos han llegado a la comarca atraídos por la llamada del mar. Golfos. Aventureros. Especuladores. La costa es un sitio pernicioso, decía. El mar trae o atrae la basura, aquí se instala lo peor.

(*En la orilla*, Anagrama, 2013)

L'AUTOR

Rafael Chirbes (Tavernes de la Vallidigna, 1949- Beniarbeig, 2015). És autor de les novel·les *Mimoum*, *La buena letra*, *Los disparos del cazador*, *La larga marcha* (Premi SWR-Bestenliste, a Alemanya), *La caída de Madrid* (Premi de la Crítica Valenciana), *Los viejos amigos* (Premi Càlamo), *Crematorio* (Premi nacional de la Crítica, Premi Càlamo, Premi Dulce Chacón), *En la orilla* (Premi Nacional de Narrativa, Premi de la Crítica, Premi de la Crítica Valenciana, Premi Francisco Umbral i Premi ICON al Pensamiento). La seua última novel·la, *Paris-Austerlitz*, es va publicar pòstumament. També és autor d'assajos i cròniques periodístiques com *El novelista perplejo*, *El viajero sedentario*, *Mediterráneos* i *Por cuenta propia*.

13.- Alcoi (L'Alcoià) Llibre: *Júlia* Autora: Isabel-Clara Simó

EL PAISATGE:

La ciutat d'Alcoi té una especial rellevància en la Revolució Industrial, especialment en el sector tèxtil, però també en el metal·lúrgic i la indústria paperera. Fruit d'açò és l'important patrimoni industrial que es conserva a la ciutat, configurant un paisatge urbà i fabril molt interessant amb les naus i els antics fumerals de rajola de les fàbriques. Testimoni de la rellevància econòmica i industrial de la ciutat també són els seus grans ponts. El procés d'industrialització va comportar la solució als problemes d'habitatge de la classe treballadora, que vivia en unes condicions molt dures, com molt bé relata Isabel-Clara Simó a la novel·la *Júlia*. El paisatge moral de la Revolució Industrial.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Júlia és, sense cap dubte, un clàssic de la literatura en la nostra llengua i compta amb nombroses edicions d'ençà que va ser publicada el 1983. Inspirada en fets reals, amb la insurrecció popular de 1873 o Revolució del Petrolí com rerefons, conta la història de *Júlia*, una jove obrera de la indústria tèxtil i el seu ascens a la burgesia industrial en casar-se amb el propietari de la fàbrica on treballa. *Júlia* és la gran novel·la d'Alcoi, un homenatge a les dones alcoianes que, amb el seu esforç, contribuïren decisivament al desenvolupament industrial de la ciutat. Encara que a la novel·la no abunden les descripcions paisatgístiques, el tarannà de la ciutat ensuma per les seues planes, com en aquesta descripció moral de l'edifici on viu la protagonista amb la seua mare i on curiosament les

dones que viuen en cadascun dels pisos treballen en una indústria diferent de les tres més representatives de la ciutat: tèxtil, paper i metal·lúrgica.

A la casa, de tres pisos, no hi vivien més que dones, coses de la vida. Elles al primer, que havia estat la casa de l'avia Miquela. Havia mort abans que nasquera Julia, així que per a ella era casa seua i ben seua. Al segon pis hi havia Encarnació, que treballava al paper, i tenia tres filles, totes fadrines. El pis, que no era ni la meitat del primer, havia d'encabir quatre dones. Quatre parells d'espartanyes suades, en una sola cambra: en un sol llit, quatre dones, amb el cos fet d'olors de pasta de paper. I al tercer vivia una vella, la seua nora i una neta, que encara no havia fet els deu anys i ja treballava. El fill se'ls va morir pel còlera, i les dones pincaren fins enllomar-se. La nora i la xiqueta treballaven en un foneria, i la vella cosia vores de mantes, de memòria, perquè, de vista, ja no li'n quedava ni per saber si entrava a casa la nora o si era la neta (...). De fet, Vicenta i la filla eren les riques de l'escala, perquè guanyaven dos jornals, un d'ells més alt que el de les altres i perquè tenien una cambra cada una. I, sobretot, perquè la Júlia era neta com un espill, i quan eixia o entrava, semblava una reina, amb el seu monyo i el seu vestit acabat de planxar. Tenia un posat que impressionava, i si no fóra tan jove, un dia li haurien dit senyoreta. Ara li ho dirien. I no les dones de l'escala: tot Alcoi li ho diria. I això, bé val sacrificis.

(*Júlia*, Edicions Bromera, 2003)

L'AUTORA

Isabel-Clara Simó (Alcoi, 1943).

Esriptora i periodista. Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 2017. Considerada com una de les autores actuals més importants de la literatura catalana. Va començar la seua carrera com a novel·lista amb *Júlia* l'any 1983, a la que seguirem *Testimo*, *Marta*, *El mossàni* i *La veïna*. El 1993 guanyà el Premi Sant Jordi de Novel·la amb *La*

salvatge, al que seguirien el Premi València amb *La innocent*, el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians amb *El professor de música*, el Premi Andròmina amb *Hum... Rita! L'home que ensumava les dones*, el Premi Ciutat d'Alzira, *El meu germà Pol*, el Premi Joanot Martorell, *Amor meua*, entre altres novel·les i guardons. Té obra traduïda a l'alemany, l'anglès, el basc, el castellà, el francès, el gallec, l'italià, el neerlandès i el suec.

14.- Passeig de l'Explanada (Alacant) Llibre: *El joven sin alma*. Autor: Vicente Molina Foix

EL PAISATGE:

Aquest passeig marítim és un dels llocs més emblemàtics i populars del paisatge urbà de la ciutat d'Alacant. S'estén paral·lelament al port, des de la Porta de la Mar fins al Parc de Canalejas. Abans de la Guerra Civil era conegut com el Passeig dels Màrtirs, en honor a un grup de militars que van ser afusellats el 1844. El 1939, en acabar la guerra, canvia el nom pel d'Explanada d'Espanya.

El passeig actual va ser construït durant la primera meitat del segle XX, encara que el seu origen el podem trobar l'any 1830, quan les autoritats locals trobaren que en anivellar el terrenys del moll de càrrega quedava un espai que decidiren utilitzar com a passeig i lloc d'esbargiment per a la ciutat.

Amb una longitud de 500 metres i vorejat de palmeres, el paviment de l'actual passeig està format per sis milions i mig de tesselles de colors roig, blau, crema i negre que dibuixen un mosaic ondulat imitant les ones de la mar.

Al Passeig de l'Explanada es troben alguns dels edificis més emblemàtics de la ciutat, com la Casa Carbonell, l'hotel Gran Sol, el Casino i l'edifici Mònaco o Casa dels murals.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

El joven sin alma culmina la trilogia denominada pel mateix autor com novel·les documentals. Iniciada amb *El abrecartas* i continuada per *El invitado amargo*, coescrita amb el poeta Luis Cremades, aquesta trilogia es caracteritza per una elaborada pluralitat de veus i la recreació d'escriptures i figures reals en un marc de ficció. Amb un fort caràcter autobiogràfic, *El joven sin alma* narra l'educació sentimental, sexual i artística del seu protagonista a Alacant, Madrid, Barcelona, París i Lisboa, escenaris de les experiències de la infantesa, adolescència i joventut evocades durant els anys cinquanta i seixanta. L'Explanada, el Casino, el passeig Gadea, l'antiga llibreria Marimón o el desaparegut Hotel Palas són alguns dels llocs de la ciutat d'Alacant que apareixen a

la novel·la.

Agazapado tras una maceta del vestíbulo oí lo que el señor Cela le decía al entrevistador sobre la conferencia que iba a dar al día siguiente, tomando yo apuntes, a trompicones, en un trozo cortado adrede de papel de envoltorio de la librería. A las nueve llegaron dos señores en un gran coche, y uno era el dueño de la tienda, que no se fijó en mí, tapado por "La coimena" abierta de par en par sobre mi rostro. El señor Cela había terminado la entrevista y las fotos para el diario Información, pero seguía sentado en su almohadilla, y mi travesura tenía un límite horario. A las nueve y media salí corriendo por la Explanada, subí la cuesta del paseo Gadea, mirando de reojo a la casa de los elefantes, la Cruz de los Caídos se me cayó encima, y mamá estaba asomada a la ventada de nuestro segundo piso con cara de angustia.

(*El joven sin alma*. Novela romàntica. Anagrama, 2107)

L'AUTOR

Vicente Molina Foix (Elx, 1946).

Escriptor i cineasta, conrea la poesia, la narrativa, l'assaig, la dramaturgia i la crítica cinematogràfica. L'any 1970 va ser inclòs en la històrica antologia de *Nueve novísimos poetas españoles*. El 1988 va guanyar el Premi Herralde de novel·la amb *La quincena soviética* a la que seguiren *La misa de Baroja*, *La mujer sin cabeza*, *El vampiro de la calle México*, *El abrecartas* o *El invitado amargo*, entre altres. Com a dramaturg destaquen *Los abrazos del pulpo*, *Don Juan último* o els llibrets de les òperes *El viajero indiscreto*, *La madre invita a cenar* i *El abrecartas*, les tres amb música de Luis de Pablo. Ha dirigit els llargmetratges *Sagitario* i *El dios de madera*.

15.- El Palmeral d'Elx (Elx) Llibre: *Testament. Sonets de l'hort de les palmeres*. Autor: Gaspar Jaen

EL PAISATGE:

Declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO l'any 2000, el palmeral d'Elx, amb més de 240.000 palmeres, és el més gran d'Europa i supera alguns altres palmerals del nord d'Àfrica i l'Orient Pròxim. La *Phoenix dactylera* és el tipus de palmera més important, una espècie duta pels àrabs al segle VIII. És considerat com un dels millors exemples de jardí de palmeres, un element habitual del paisatge magribí.

El palmeral està dividit en nombrosos horts, on tradicionalment es conreaven al centre altres arbres de secà com el magraner, mentre als marges hi havia una fila de palmeres que donaven ombra i creaven un microclima humit. En situar-se els horts un al costat de l'altre, es creava una sèrie de dobles files de palmeres, que feia l'efecte de "manta de quadres".

Malgrat la declaració de la UNESCO com a patrimoni natural, l'abandonament d'aquest tipus d'agricultura ha significat, en la pràctica, la desaparició en gran part d'aquestes tècniques, i la substitució dels arbres d'enmig per més palmeres.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Fill i nét de llauradors del palmeral d'Elx, Gaspar Jaén i Urban manté una relació molt vital amb aquest paisatge, fins al punt de ser considerat com el poeta que millor ha cantat aquestes terres del sud valencià. El poemari *Testament, sonets de l'hort de palmeres* és un llibre visual, ple de llum i de l'ombra de les palmeres. Una llarga elegia de la vida del camp, de memòria sensorial, de contacte amb la natura i un homenatge als seus pares i als llauradors del palmeral. La portada del llibre reproduïx una aquarel·la de l'alqueria i l'hort de Motxo, el seu hort de palmeres a Elx, pintada pel mateix poeta.

GEOGRAFIA (PAISATGE AMB FIGURES)

Al nord, distants, els cims d'Aitana i de Maigmó

que il·lumina el ponent del vespre clar i fresc

de principi d'autumne. Més propers, els turons

i el perfil de les serres que tanquen la comarca.

En mig, l'alt del Muró, el penyal que assenyala

on es troba el pantà, com m'ensenyà mon pare,

que ho aprengué del seu. Cap el sud, les planúries

que cerquen el Segura, conreades i extenses.

L'AUTOR

Gaspar Jaén i Urban (Elx, 1952).

Poeta i arquitecte. Ha publicat nombrosos assajos sobre arquitectura i urbanisme d'Elx i les comarques del sud, així com textos esparsos sobre la Festa d'Elx. Entre

els seus poemaris destaquen *Cadells de la fosca trencada*, *Cambra de mapes*, *La Festa*, *Del temps present*, *Territoris*, *Estellesiana*, i *Testament, sonets de l'hort de palmeres*. Entre altres premis, ha obtingut la Flor Natural dels Jocs Florals de Barcelona, el Ciutat de Palma, El Vicent Andrés Estellés dels Premis Octubre, l'Ausiàs March de Gandia, el Premi Vicent Andrés Estellés de Burjassot i el Premi de la crítica dels escriptors valencians. Ha estat traduït al castellà, anglès, francès, italià i holandès.

16.- La ruta del bakalao. Carretera del Saler (L'Horta Sud- Ribera Baixa) Llibre: Destroy Autor: Carlos Aimeur.

EL PAISATGE:

Amb l'agricultura la pesca ha constituït tradicionalment una de les activitats econòmiques més importants de Benicarló. La localitat compta actualment amb una flota de més de 50 embarcacions que capturen més de 1.500.000 quilos de peix, especialment de mollets, llucets, polps, raps, palades i llagostins.

El moll va ser construït l'any 1883 amb la formació de la Companyia del Port que atenia les exportacions del vi Carlon, principal font de riquesa de la ciutat fins que a principis del segle XX la fil·loxera acabà amb el conreu de la vinya al terme. En les últimes dècades s'han modernitzat les instal·lacions per a donar cabuda a un important port esportiu amb quasi 300 amarris i un calat de bocana de cinc metres. L'eslora màxima permesa és de 20 metres.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Amb *Les veus de la terra. Poema de Benicarló* Carles Salvador va guanyar el premi especial del I Certamen Literari convocat per l'industrial Salvador Fontcuberta durant les festes majors de Benicarló de l'any 1952. Es tracta d'una esplèndida mostra de la darrera etapa de la creació del poeta, un retorn a la poesia de Teodor Llorente, en la qual el paisatge idealitzat, l'exaltació del localisme i la temàtica intimista i sentimental hi són expressades mitjançant un seguit de recursos estilístics, característics del període simbolista, que el poeta no acabà d'abandonar mai del tot. L'obra té un marcat caràcter descriptiu, tant del paisatge natural com del paisatge industrial benicarlò, i no oblidà les

referències sensibles.

El poemari està estructurat en sis parts, la cinquena de les quals –*Les veus de la terra*– consta d'una quarteta introductòria i set parts, cadascuna dedicada a un element del paisatge benicarlò, no sols visual sinó també acústic i olfatiu: el campanar, l'horta, el secà, la mar, les xemeneies, els sorolls industrials i els colors i els perfums.

Les veus de la terra. Poema de Benicarló va ser publicada l'any següent de ser premiada, al butlletí mensual *Benicarló*, el setembre de 1953, en una edició amb nombroses errades. L'any 2012 comptà amb una segona edició dins del llibre Salvador Fontcuberta. *Una vida apassionante. Un imperio industrial*. Finalment, l'any 2016 Onada Edicions publicà una tercera edició, fidel al text original que es conserva a l'Aula Museu Carles Salvador de Benassal, amb una introducció de Vicent Pitarch.

La mar

L'AUTOR

Carles Salvador i Gimeno

(València, 1893– València, 1955) és una de les figures més representatives del valencianisme del segle XX. Pedagóg, poeta, gramàtic, assagista, narrador i dramaturg, fou l'impulsor de la introducció del valencià a l'escola i

el màxim difusor de les Normes de Castelló, aprovades el 1932. Va ser mestre a Benassal (Alt Maestrat) i al barri de Benimaclet, a la ciutat de València. Va ser membre fundador de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana, va impulsar els cursos de llengua i literatura valenciana en Lo rat penat i el 1951 publicà la *Gramàtica valenciana*. Considerat com el principal poeta valencià de la seua època, fou un dels introductors de l'avantguarda literària a València. Entre la seua producció poètica destaquen *Plàstic*, *El bes als llavis*, *Nadal, flor cordial*, *Cant i encant de Benassal*, *El fang i l'esperit* i *Dins l'aire net*. Entre la seua producció en prosa trobem *La Dragomana dels déus*, *Barbaflorida professor* i els assajos: *Elogi de la prosa*, *Elogi del xiprer*, *Elogi del camp* i *Elogi de la vagància*. Com autor teatral va publicar *Divorsiemsel*, *La senda del amor*, *Un negoci com un altre* i *L'amor camí del cal*, entre altres títols.

17.- Port de Benicarló (Baix Maestrat) Llibre: *Les veus de la terra*. Cançó de Benicarló Autor: Carles Salvador

EL PAISATGE:

Amb els noms de *Ruta del Bakalao* o *Ruta Destroy*, aquest últim encunyat per Vicente Pizcueta de la discoteca Barraca a Les Palmeres, al terme de Sueca, es va conèixer el fenomen *clubbing* al territori valencià. Una forma d'oci nocturn per a milers de joves que recorrien algunes discoteques de l'àrea metropolitana de València durant la dècada dels 80 i 90. Dels tres noms acabà imposant-se *Ruta del Bakalao*. Com *bakalao* i *màkina* era coneguda la música *techno-pop*, *rave*, *EBM* i *Trance*, subgèneres de la música electrònica de ball, que es punxava en les discoteques de la Ruta. Una música d'importació que des de Londres, Manchester, Liverpool i altres ciutats europees va ser introduïda al nostre país pels DJs valencians.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Segona novel·la del periodista i escriptor Carlos Aimeur, *Destroy. El corazón del hombre es un abismo* és un dur retrat de la València del anys 90, especial de la Ruta del Bakalao. Conta les històries d'un jove valencià que es deixa seduir per la droga i acaba introduint-se en el narcotràfic, i una jutgessa insatisfeta de la seua vida matrimonial que busca noves experiències. Un thriller amb elements nostàlgics i generacional que planteja una desesperada baixada als inferns.

El único ajeno a ese círculo en el que confiaba era Enrique, un viejo amigo de Mario que le presentó el Trucha. Era uno de los dos primos de Sueca que, cuando comenzaba a perfilarse en el horizonte la ruta,

cuando muy pocos se habían dado cuenta del potencial de la música rave, reconvirtió una vieja sala de fiestas llamada Zumo de Melocotón. Esta había nacido a principios de los ochenta, al albur de la incipiente democracia, y fue en inicio un lugar de encuentro de los veraneantes de El Perellonet, pedanía de Valencia y punto de reunión de la clase media valenciana en sus vacaciones. Enrique la convirtió en la discoteca más radical de España, Hell, catedral del rave, el lugar al que todos los fines de semana David iba en peregrinación y donde más vendía. Hell. Infierno. Qué nombre tan apropiado. Solo los más fuertes lograban soportar graves a 120 pulsaciones por minuto. Ese fue el reclamo y su éxito. Todos querían ser los más duros. Ellos y sobre todo, ellas. Porque ellas eran las más fuertes de la noche. En la terraza las *gogós* bailaban irracionalmente suspendidas dentro de jaulas de acero mientras a sus pies decenas de jóvenes daban vueltas sobre sí mismos sin atender a nada, empapados en sudor, al principio del verano, después fuese la fecha del año que fuese. En la zona interior, en las salas y reservados, la oscuridad era tal que no se podían ver los pies. El ambiente estaba tan cargado de humo que los haces de los rayos láser al barrerlo parecían atravesar muros de cal. Si se pisaba algo líquido no se debía intentar nunca ver de qué se trataba; podía ser el vómito de cualquiera de los que se había desplazado hasta allí. Todo era ruido, fiesta, sudor, saltos, euforia. Todo era mover el cuerpo al ritmo de la música sin fin. Aquellos eran sus dominios. Aquel era su templo. Esa era su religión. Tenía dinero, drogas, tías. Era feliz. ¿Qué más podía desear?

(*Destroy*. Llibres de la Drassana, 2015)

L'AUTOR

Carlos Aimeur (València, 1972).

Periodista i escriptor. Ha sigut cap de premsa de l'Institut Valencià de de l'Audiovisual i la Cinematografia, redactor de cultura a *Las Provincias*, *El Mundo* i *Valencia Plaza*, on va ser cap d'informació *CulturPlaza.com*. Ha sigut guionista i productor de

diferents curtmetratges i ha dirigit el llargmetratge documental *Teología. Perdimos un imperio por esto* sobre el grup de post-rock *La Muñeca de Sal*. Amb la seua primera novel·la *Bonvanetura. Sangre, cólera, melancolía y flema* va obtenir el premi Ciutat de València 2007. *Destroy. El corazón del hombre es un abismo* és la seua segona novel·la.

18.- Platges del Cabanyal i La Malva-rosa (Ciutat de València) Llibre: *Ulisses i el mar dels Sargassos* Autor: Lluís Alpera

EL PAISATGE:

Les platges del Cabanyal i la Malva-rosa són les platges de la ciutat de València. Les dues formen una platja única d'arena fina i daurada de 1.200 metres de longitud. La primera, també coneguda popularment com la Platja de les Arenes per l'antic balneari actualment convertit en hotel, limita al sud amb el Port de València, mentre que la segona ho fa al nord amb la séquia de Vera que marca el límit amb el municipi d'Alboràia. La zona compta amb un llarg passeig marítim amb nombrosos bars i restaurants que ocupaven les antigues cases de bany.

El Cabanyal i el Canyameler constitueixen el barri mariner de la ciutat, que va ser municipi independent fins 1897 amb el nom de Poble Nou de la Mar. Barri de pescadors que molt prompte es va convertir en una zona d'esbargiment per a la burgesia valenciana que venia ací a estiuajar. La seua trama urbanística en retícula ve de l'alineació de les antigues barraques de pescadors paral·leles a la mar, característica que li va conferir el títol de Bé d'Interès Nacional.

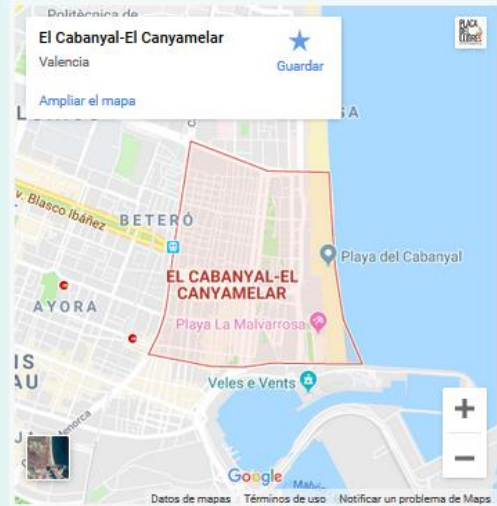
A finals del segle passat, el govern municipal d'aquell moment va estudiar un projecte d'ampliació de l'avinguda de Blasco Ibáñez que travessaria el barri i suposaria l'enderroc de vora 2.000 edificis, alguns d'interès nacional. La lluita veïnal va fer que el projecte s'aturara.

Per la seua banda, el barri de la Malva-rosa rep el nom dels camps d'aquesta planta pareguda al gerani, i la fàbrica de perfums que explotava en la zona el jardiner i perfumier francès Felix Robillard en el segle XIX. Aquesta fàbrica va ser la primera fàbrica d'essències establida a Espanya i la primera de sabó de tocador i perfumeria de València.

Prop de la Platja de la Malva-rosa trobem algunes edificis i palauets neoclàssics i modernistes molt interessants, com l'Hospital de la Malva-rosa i la casa de l'escriptor Vicente Blasco Ibáñez, avui casa museu.

Les platges del Cabanyal i la Malva-rosa apareixen en moltes pintures de Joaquim Sorolla.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

L'any 2017, l'editorial Onada va publicar *Ulisses i la Mar de Sargassos*, un ampli volum que arreplegava més de 50 anys de la poesia de Lluís Alpera i Leiva. Una producció poètica que planteja una forta tensió existencial i una percepció conflictiva del món.

Inicialment emmarcat dins dels realisme social, Alpera es decanta molt prompte cap a una poesia de sensualitat barroca per a passar més endavant a uns poemes molt depurats de to clàssic i també popular.

Nascut al Cabanyal, la platja i els carrers del barri on va transcórrer la seua infantesa i joventut apareixen molt a sovint al seus poemes. Els records dels pares, la vida marinera de la seua família, la llibertat a la vora la Mediterrània, en definitiva la terra a la que torna Ulisses, són alguns dels temes més visitats pel poeta.

.....

II

L'AUTOR

Lluís Alpera i Leiva (València, 1938). Poeta i crític literari. Doctor per la Universitat de València, va fundar el Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant. Entre les seues obres destaquen *El magre menjar*, *Dades de la història civil d'un valencià*, *Tempesta d'argent*, *Els dons del plenituni*, *Amb cendres i diamants*, *Els*

bells papirs d'Alexandria, *Amor de mar endins*, *El nou rapte d'Europa* i *Les síl·labes secretes*. La seua trajectòria ha estat reconeguda amb premis literaris com el Salvat-Papasseit, l'Ausiàs March de Gandia, el Premi de la Crítica del País Valencià i el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians de poesia.

19.- Oliva (la Safor) Llibre: *Llibre de les brandàlies* Autora: Àngels Gregori

EL PAISATGE:

Situada a la comarca de La Safor, Oliva és la segona ciutat en població d'aquesta comarca. Al seu terme trobem tres zones geogràfiques diferenciades: la muntanya com a prolongació de les serres de la Gallinera i Mustalla, l'horta entre la muntanya i la costa ocupada principalment per camps de tarongers, i la platja amb la marjal. El Parc Natural de la Marjal de Pego-Oliva, declarat per la Generalitat Valenciana el 1995, es troba en el seu terme.

L'origen de la població és anterior a la invasió musulmana, encara que la documentació parla d'un llogaret anomenat Awraba, dependent de la taifa de Dénia. Aquest llogaret va ser conquerit al segle XIII per Jaume I i donat en senyoriu a la família Carròs. Posteriorment va ser comprat per la família Centelles. Més tard formà un senyoriu únic amb Gandia passant a la família dels Benavente i a la casa d'Osuna a finals del segle XVIII. En la primera divisió provincial de 1822 Oliva va ser adscrita a la província de Xàtiva, però en 1857 passa a la província de València.

Oliva conserva un important patrimoni civil i religiós, destacant el Palau Comtal, la casa Maians -on va viure Gregori- Maians-, el Castell de Santa Ana o les esglésies de Santa Maria la major i Sant Francesc d'Assís.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Amb *Llibre de les Brandàlies*, guardonat amb el Premi de Poesia Ausiàs March de Gandia 2007, Àngels Gregori expressa l'ànima, el dolor i el goig del trànsit de l'adolescència cap a la maduresa a través de dues geographies vitals molt diferenciades: la vida a les grans ciutats com Barcelona i la quotidianitat d'Oliva, el poble on va nèixer la poetessa. Poesia de l'experiència, íntima, d'un gran lirisme que fan d'aquesta escriptora una de les veus més personals de l'actual poesia valenciana.

OLIVA

El principi i la fi són un poble, Françoise

VICENT ANDRÉS ESTELLES

Al poble es va quedar la meua adolescència

guardada en una caixa de llumins.

També es va quedar l'ànima

de totes les meues primeres coses:

L'AUTORA

Àngels Gregori (Oliva, 1985). Una de les veus més reconegudes de l'actual poesia valenciana. Ha publicat els poemaris *Bambolines* (Premi Amadeu Oller, 2003), *Llibre de les brandàlies* (Premi de Poesia

Ausiàs March de Gandia 2007), *New York, Nabokov & bicicletes* (Premi Alfons el Magnànim de Poesia, 2010), *Herències* (Premi poesia Manel Garcia Grau, 2011), *Quan èrem divendres* (Premi de Poesia dels Jocs Florals de Barcelona, 2013), i *Quan els grans arbres cauen* (Premi Vicent Andrés Estellés de Poesia de Burjassot, 2017). Des de 2005 dirigeix el Festival Poefesta a Oliva i és cocomissària de *Barcelona Poesia*. Des de 2018 és presidenta del Pen Català.

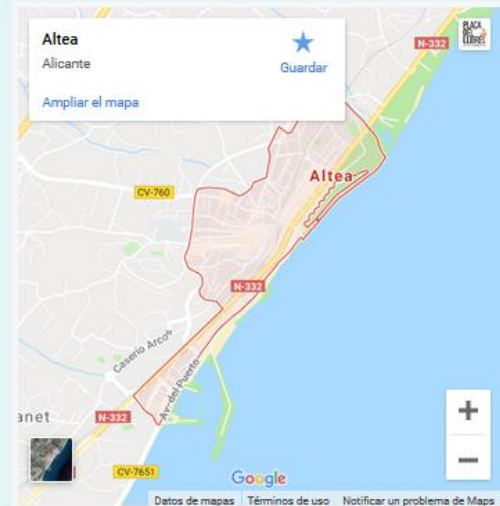
20.- Badia d'Altea (Marina Baixa) Llibre: *Matèria de Bretanya* Autora: Carmelina Sánchez- Cutillas

EL PAISATGE:

Situada entre Altea i l'Alfàs del Pi, a la comarca de la Marina Baixa, la badia d'Altea és un dels indrets amb més encant de la Costa Blanca. Tancada al sud per la Punta Bombarda (Serra Gelada) i al nord pel Morro del Toix, té un front litoral de deu quilòmetres de costa baixa, amb cales, platges i penya-segats de gran interès paisatgístic. A la badia desemboca el riu Algar, que naix a la Serra Gelada i travessa el terme d'Altea. Prop de la costa es troben els cims de Bàrnia, el Mascarat, la Barra, la Galera i la Solsida i els illots: els illots de l'Olla i la Pila.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Carmelina Sánchez-Cutillas va obtenir el Premi Andròmina dins els Premis Octubre del 1975 amb *Matèria de Bretanya*, un dels llibres més llegits de la narrativa valenciana contemporània. L'obra recull un conjunt de records de la infantesa de l'autora a Altea durant els anys immediatament anteriors a la Guerra Civil, quan tenia entre sis i nou anys. *Matèria de Bretanya* no sols traspasa els esquemes del gènere memorialístic per a presentar la infantesa com una forma màgica de veure el món, entre el misticisme i la heroificació de l'entorn, sinó que, des de la distància del temps, compona un interessant fresc biogràfic i social de l'època.

La mar vivia en una badia molt gran. Un dels cantons d'aquella badia que era la casa de la mar s'anomenava la Punta de l'Albir i l'altre cantó el Morro de Toix, i cap al racó de l'Olla suraven els crestallets de l'Illeta i de l'illot. L'Aitana i el Puigcampana eren dues muntanyes punxegudes i migjornenques, que de tant en de mirar-se l'aigua se n'havien tornat blaves. Fent frontera entre el nostre terme i els de Calp i de Benissa s'alçava la serra Bàrnia; una frontera de color de pàmpols daurats i de tardor que naixia al coll del Mascarat i arribava a la Vall de Tàrbena, i estava tota voltada de tossals apegats a les seues faldes com cadells mamant de la mara.

I nosaltres vivíem com si visquéssim a cavall entre el poble i Capnegret; al poble la casa de l'avi i les dels oncles, i a Capnegret la casa dels pares vora la carretera però a aquesta banda, i només de creuar la carretera, la Venta del tio Catalí i mitja dotzena de bancals i de marges i en acabant la mar. Però el poble estava molt propert i podies anar caminant per la carretera o caminant per la via. Si anaves per la via t'estalviaves el carrer de la Mar i la costera de la Sèquia i entraves al poble per Bellaguarda, però a mi em feia por si un cas em topava amb el tren, perquè la via era un gran cavalló de terra aplanant per damunt i per sobre aquest planer passaven dues bigues de ferro llargues sense fi. Això eren els rails i perquè no es moguessen del seu lloc, els homes que tenien compte de la via ficaven de tant en tant mig tronc d'arbre travessat. I els mitjos troncs eren les costelles del camí del tren, perquè estaven clavats als rails com les costelles estan apegades a l'espinada. A banda i banda dels rails hi havia una senderola de terra de dos o tres pams de amplària per on passava la gent, i a mi em semblava que el tren m'agafaria amb les seues mans de ferro i se m'enduria.

(*Matèria de Bretanya*, Tres i Quatre, 1976)

L'AUTORA

Carmelina Sánchez-Cutillas (Madrid, 1927-València, 2009). Historiadora, poeta i novel·lista; neta del folklorista altea Francesc Martínez i Martínez. Dona d'exquisida sensibilitat i àmplia formació cultural, publicà diversos treballs històrics referits a la Corona d'Aragó com *Don Jaime el Conquistador en Alicante*, *Lletres closes de Pere el Carimonió*s endreçades al Consell de València o Jaume Gassull, poeta satíric valencià del s. XV (1971). També va conrear la poesia destacant els poemaris *Un món rebel*, *Conjugació en primera persona*, *Els jeroglífics* i *la pedra de Rosetta* i *Llibre d'amic i amada*. A més de *Matèria de Bretanya*, la seua obra narrativa es completa amb *El llamp i la sageta dels records* i *A la reverent e honrada Sor Francina de Bellpuig*, monja professa al convent de la Puritat cara cosina nostra

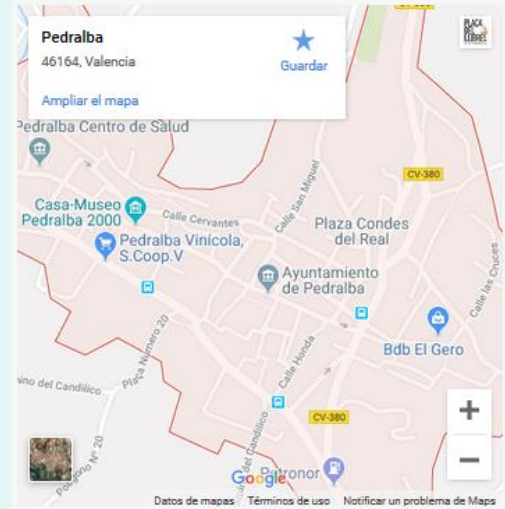
21.- Cerro Partido. Pedralba (Los Serranos) Llibre: *La memoria de tu nombre*. Autor: Amadeo Laborda

EL PAISATGE:

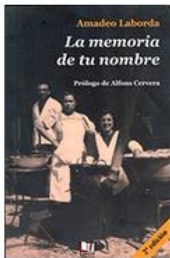

Amb la Serratilla i la Llama del Ferrer, el Cerro Partido és una de les principals elevacions del terme municipal de Pedralba, zona de transició entre la comarca dels Serrans i el Camp de Túria. És una muntanya de forma cònica en la qual es trobava un antic poblat iber que per l'altura permetia la comunicació visual amb la capital del territori d'Edeta, al qual pertanyia. Al seu cim es conserven vestigis d'antigues construccions de pedra en sec d'aquest poblat. Una gran part d'aquestes pedres van ser aprofitades segles més tard en la construcció de molts bancals de la zona. A la part oest de la muntanya es troba una antiga pedrera de caolí on es fàcil trobar petits fòssils d'invertebrats marins cretàtics. L'espart, el romaní i la farigola són les espècies vegetals més abundants.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

La memoria de tu nombre (Lletra Impresa, 2017) és la primera incursió d'Amadeo Laborda en el camp de la narrativa. Amb un llenguatge clar i senzill, l'autor penetra en la memòria del poble de Pedralba fins a convertir-lo en el seu referent constant. A partir de la pròpia memòria, dels seus records, Laborda construeix un emotiu text per a lluitar contra l'oblit. Repassa paratges, objectes i emocions mentre teixeix una reflexió sobre el despoblament rural i el pas del temps. *La memòria de tu nombre* dona veu als pobles de les comarques valencianes castellanoparlants que lluiten contra l'abandonament.

El primer sábado de junio fuimos a cortar esparto con el tío Patricio a Cerro Partido. También cogimos fósiles en un terraplén de la cantera de caolín. Mientras recorríamos el camino me contó mil y un detalles de todos los bichos que nos salían al encuentro. Esos caracoles que parecen cuernos retorcidos son muy venenosos, me dijo. Te atraviesan el estómago como si fuesen balines de plomo. Un crío de tu edad se tragó uno y esa misma noche se murió entre retortijones. Cuando llegamos me enseñó una cueva en la que se escondían para dormir las zorras y las huellas blandas de los jabalís en un bancal de almendros recién labrado. Mi abuelo sacó de la bolsa unas rebanadas de pan con algunas lonchas de jamón y nos sentamos a comer al pie de una higuera. Tenía el tronco rechoncho, cargado de bultos descolgados y oscuros, como si fuese la piel de un elefante viejo. Mientras masticábamos el pan, el tío Patricio me enseñaba a montar una trampa para atrapar saltamontes. Luego ellos se durmieron y roncaron todo lo que quisieron y un poco más. A mí no me dejaban abrazar el sueño las chicharras y me quedé contemplando cómo las hormigas se llevaban a rastras las migas de pan. También tuve tiempo de distraerme con las arañas que escalaban por la corteza abrupta del árbol. Eran frágiles, con unas patas muy largas y delgadas. Si las tocabas con un palito se partían con facilidad, pero salían huyendo con las restantes, sin preocuparles demasiado su cojera.

L'AUTOR

Amadeo Laborda (València, 1969) va viure la seua infantesa a mig camí entre la ciutat de València i el poble de Pedralba amb el qual manté una constant vital fins a convertir-lo en el seu univers literari. Va cursar estudis de Filosofia i Lletres, per a dedicar-se posteriorment a la restauració i recuperació d'edificis antics. En els últims anys ha compaginat les seues tasques professionals amb la investigació arqueològica i les llengües prehistòriques, especialment les inscripcions iberes sobre suport de plom. És autor de dues novel·les, *La memòria de tu nombre* i *Zambuch*.

22.- Jardins de l'Hospital. Barri dels Velluters (Ciutat de València) Llibre. *El dia de demà* Autora: Teresa Broseta

EL PAISATGE:

El jardins de l'Hospital es troben en els terrenys que ocupaven algunes dependències de l'antic Hospital General de València, entre el carrer del mateix nom i Guillem de Castro, a la ciutat de València. L'establiment va ser fundat com l'Hospital de Folls de Santa Maria dels Pobres Innocents el 1409 per fra Joan Gilabert Jofré amb el suport d'alguns membres de la burgesia valenciana i està considerat com el primer hospital psiquiàtric fundat a Europa. En 1493 va ser ampliat amb una nova infermeria en forma de creu grega, edifici que actualment ocupa la Biblioteca Pública de València, canviant la denominació a Hospital General de València. En 1547 un incendi va obligar a reconstruir l'edifici. El portal gòtic que actualment es troba a l'entrada del recinte és l'única peça original que es conserva d'abans de l'incendi. Com a complex hospitalari estigué en actiu fins 1960, any que es va inaugurar l'Hospital Clínic de València. El 1963, després d'uns anys d'abandonament, va ser declarat conjunt històric i es rehabilitaren l'antiga infermeria, l'ermita de Santa Llúcia i la capella del Capítol. El 1970 es va instal·lar la Biblioteca Pública.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Guardona amb el Premi València Alfons el Magnànim de Narrativa 2016. *El dia de demà*, suposa una nova incursió de Teresa Broseta en la narrativa d'adults, després de conrear durant anys la literatura infantil i juvenil. La novel·la aborda la història de Sara, una dona de vora dels cinquanta anys, que contempla dolguda el fracàs del seu matrimoni amb Miquel, un empresari addicte a la cocaïna, i Andreu, a qui va estimar profundament en el passat. La casualitat farà que Miquel i Andreu entren en contacte i es precipitaran els esdeveniments que devastaran les vides dels tres protagonistes. Més enllà d'aquesta trama complexa i de vegades perversa, *El dia de demà* és un colpidor retrat de la ciutat de València marcada per la crisi econòmica, en especial dels barris de Velluters i el Carme, fins el punt d'esdevenir el quart protagonista de la novel·la.

Sempre, des de molt abans de ser part dels seus carrers, li havia semblat Velluters una ferida oberta al cor de la ciutat, una ferida amb les vores netes i ben delimitades, potser una mica més difuminada la frontera cap al carrer de Quart, perquè la membrana que separa Velluters del Carme ha sigut sempre porosa i transitable en les dues direccions. El fascinava el món que bullia als jardins i al carrer de l'Hospital, la segona frontera. La zona que recordava com una eixida natural del barri, el lloc gens recomanable per on s'aventuraven, sempre en grup i només en època d'exàmens, un grapat d'estudiants universitaris que no tenien més remei que anar a morir a la biblioteca, comptava ara amb un parell d'edificis de categoria que oferien coses tan insòlites com gimnàs i jacuzzi, tot i que algunes de les seues finestres havien de tindre necessàriament unes vistes esplèndides sobre la sordidesa del barri. Al calli d'aquells edificis, i de les cafeteries que havien florit al carrer, els jardins s'omplien ara als matins d'estudiants que anaven a la biblioteca sense por, de gossos que, sota la mirada atenta dels seus amos, cremaven com podien les energies acumulades als pisos minúsculs on els mantenia presoners l'afecte de la família, de criatures en edat preescolar que jugaven al sol i de iaïos que passejaven a un pas lentíssim, tots dos extrems de la vida vigilats quasi invariablement per dones immigrants que sovint feien cara de fatiga. Al capvespre, a l'hora màgica, els jardins de l'Hospital es quedaven buits per uns moments. A aquella hora li agradava passejar-los, deixar-se acaronar per la presència silenciosa dels arbres que resistien heroicament les agressions urbanes, oblidar-se per un moment del trànsit i de la vida que bullia uns metres més enllà.

(*El dia de demà*, Edicions Bromera, 2016)

L'AUTORA

Teresa Broseta (València, 1963) va publicar l'any 2001 la seua primera obra, *La botiga del Carme*. Conrea especialment la literatura infantil i juvenil, en tots els gèneres: narrativa -*L'estiu dels pirates*, *Berenars amb Cleopatra*, *L'escarabat de Khalili*, *Supermara*, *superheroïna per sorpresa*, *No sigues rata!*-, poesia -*Zumo de lluvia*, *El núvol enamorat* i altres contes en vers- i teatre -*No pugues a l'andana*, *Relloige de cucut*, *Pintura fresca*-. Ha publicat també narrativa i teatre per a adults -*El sopro de la vida*, *Ayrin de les Alcusses*, *El dia de demà*-. Les seues obres han estat guardonades amb els premis Carmesina, Vicent Silvestre, Luna de Aire, Xaro Vidal, Vila de les Alqueries, Ciutat de Sagunt, Ciutat de Benicàssim i Alfons el Magnànim.

23.- Ciutat Vella (Ciutat de València) Llibre: *Tranvía a la Malvarrosa* Autor: Manuel Vicent

EL PAISATGE:

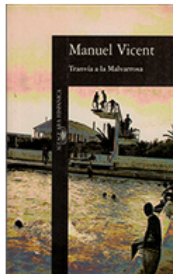

El districte número 1 de la ciutat de València és conegut com Ciutat Vella. De forma circular, és el punt fundacional de la ciutat, situat entre l'antiga muralla cristiana -actuals carrers Colom i Guillem de Castro- i el marge del vell llit del Túria -carrers de Blanquerías, Comte de Trénor, Pintor López, i passeig de la Ciutadella-. El seu origen es troba en una antiga illa fluvial que formava el riu Túria. En aquesta illa es va fundar la ciutat de València l'any 138 a.C. en les proximitats de l'actual plaça de l'Almoína. L'any 1356, el rei Pere el Cerimoniós ordenà la construcció de la nova muralla cristiana que acabà marcant els límits de l'actual districte. Ciutat Vella inclou els barris de La Seu, La Xerea, El Carme, El Pilar, El Mercat i Sant Francesc.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Publicada el 1994, *Tranvía a la Malvarrosa* està considerada com una de les novel·les més significatives de Manuel Vicent. Amb certs elements autobiogràfics, la novel·la conta el despertar a la vida d'un adolescent de la Vilavella que arriba a la ciutat de València a finals dels anys 50. L'obra és el retrat d'una ciutat ancorada en la posguerra. Una descripció del temps viscut, un anàlisi del passat que exalta la transgressió i la felicitat. Un viatge iniciàtic entre la repressió i la imaginació, tot a ritme de bolero i amb l'omnipresència de la mar Mediterrània.

En la novel·la, Manuel Vicent descriu diferents itineraris pels carrers de la ciutat. Hem triat el que va des del col·legi Pio XII, al carrer d'Alboraia i travessa tot el cor de Ciutat Vella fins arribar a la plaça de Rodrigo Botet, al costat de l'actual plaça de l'Ajuntament.

Todas las mañanas a las nueve cruzaba el río por el puente de la Trinidad; me adentraba por la calle del Salvador; pasaba por delante del museo del Almudín; llegaba a la plaza de la Almoína; bordeando el palacio arzobispal junto a la catedral cruzaba la calle de la Paz hasta el hotel Inglés; entre la fachada del Marqués de Dos Aguas y la iglesia de San Juan de la Cruz por un callejón húmedo, de curvos paredones, alcanzaba la plazoleta de Rodrigo Botet en cuyo centro había una fuente con cisnes, aunque la gente siempre pensó que eran patos. Allí estaba la academia Castellano, un caserón casi en ruinas que a los poco meses fue derrivado para levantar el hotel Astoria. Ese camino diario que me llevaba a clase con los libros en la axila tenía un sonido, un aroma en cada tramo. En la calle del Salvador había un horno de cuya jamba colgaba una jaula con un loro. El panadero le enseñaba a hablar. Todas las mañanas a las nueve sorprendía a aquel hombre con el bigote empolvado de harina que le repetía al pajarraco: "¡Macho Levante! ¡Macho Levante!".

(*Tranvía a la Malvarrosa*. Alfaguara, 1994)

L'AUTOR

Manuel Vicent (La Vilavella, 1936). Periodista i escriptor que ha desenvolupat tota la seua carrera literària en castellà. Ha col·laborat amb el diari *Madrid* i les revistes *Triunfo* i *Hermano Lobo*. Actualment escriu en *El País*. Entre les seues obres destaquen *Pascua y naranjas* (Premi Alfaguara, 1966); *El anarquista coronado de adelfas*; *La balada de Caín* (Premi Nadal, 1987); *Tranvía a la Malvarrosa*; *Son de mar* (Premi Alfaguara de Novel·la, 1997); *Jardín de Villa Valeria*; *Verás el cielo abierto*; *León de ojos verdes*; *Aguirre, el magnífico* i *Desfile de ciervos*, entre altres. A més, és Premi González-Ruano de periodisme i Premi Francisco Cerecero de l'Associació de periodistes europeus a Espanya.

24.- El Mongó. Xàbia (Marina Alta) Llibre: *La memòria de les ones* Autora: Pepa Guardiola

EL PAISATGE:

Amb 753 metres d'altitud, el Montgó és una muntanya litoral separada de la costa per una planura d'uns centenars de metres coneguda com *Les planes* i que descendeix fins el cap de Sant Antoni. Situat als termes de Dénia, Gata de Gorgos i Xàbia, va ser declarat Parc Natural per la Generalitat Valenciana el 1987.

Des del Montgó podem contemplar un paisatge impressionant. A més, ací es troba la divisòria climàtica de dues variants del clima mediterrani occidental amb una plana litoral plujosa al nord i una zona de clima semiàrid al sud. També és notable l'efecte de precipitacions ocultes -criptoprecipitacions- a causa de la presència habitual del núvol en el cim.

Des de la Prehistòria hi ha vestigis d'activitat humana en la muntanya. En l'època musulmana, Abu-Abdalla, de la taifa de Dénia, va descriure la seua ubicació: "A la seua part meridional, hi ha una muntanya gran, de forma redona, des del cim de la qual es descobreixen les muntanyes d'Eivissa en alta mar. Aquesta muntanya s'anomena Caon". De Caon derivaria mont Caon, Mont-Gaun fins arribar a l'actual denominació de Montgó.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

La memòria de les ones

Construïda com un mosaic de caràcters femenins, *La memòria de les ones*, de Pepa Guardiola, és un trencaclosques que reivindica les dones que lluiten i trenquen models familiars i socials. El títol evoca *Les ones* de Virginia Woolf.

El llibre segueix els passos de Laurena Martí, una dona madura que després de viure uns anys a Florència torna a Xàbia on conviurà amb la seua filla i el seu passat. Les relacions amb sa mare sempre conflictives i el retrobament amb les velles amigues seran un punt d'inflexió que la canviaran per a sempre. El paisatge de la Marina, i en especial la muntanya del Montgó, cobra una especial importància en la novel·la on

esdevé escenari vital. Una metàfora ambivalent del passat i del futur. Un punt d'arribada, però també de partida, on Laurena es trobarà a si mateixa.

Dina sola a la naieta de la cuina, oberta al nord, i contempla embadalida el gran penyal del Montgó. Des d'aquella perspectiva la muntanya li ofereix el perfil d'una cara masculina quasi perfecta. Un gegantesc cap que s'aixeca de la terra encisat per contemplar la mar. Delerós de tocar-la, estira un braç immens i enfonsa la mà pàtria a l'aigua, arran del far de sant Antoni, per passar segles sentint la frescor de les ones. Muntanya capritxosa en les formes segons des d'on se l'admira, faç semihumana, cap d'elefant, immensa soca d'arbre talat, colós jagut que gronxa la vall endormiscada sobre el seu ventre, acull les cases, cuida els somnis de la població i els fa de jaç i capçal.

(*La memòria de les ones*. Balandra Edicions, 2017)

L'AUTORA

Pepa Guardiola (Xàbia, 1953) és una de les veus més reconegudes de la literatura valenciana actual. Compromesa amb el moviment feminista, ha publicat més de trenta llibres de literatura infantil i juvenil, entre els que destaquen

L'engruna de cristal, Premi Carmesina de narrativa infantil; *El Talismà del temps*, Premi Samaruc; *Collidors de neu*, Premi de literatura infantil i juvenil Mediterrània; *Tres titelles embriuxats*, *Una llar en el món* i *L'univers de les idees perdudes*. L'any 2009 s'inicia en la literatura d'adults amb *El desordre de les dames*, Premi Enric Valor de la Diputació d'Alacant de narrativa en valencià. *La memòria de les ones* és la seua segona incursió en la literatura d'adults.

25.- Monestir de la Trinitat (Ciutat de València) Llibre: *Sucios y malvado* Autor: Juanjo Braulio

EL PAISATGE:

Situat a la vora esquerra del riu Túria, al començament del carrer Alboraya i junt al pont de la Trinitat i el Museu de Belles Arts, el Reial Monestir de la Santíssima Trinitat és un dels conjunts conventuals més destacats de la ciutat de València.

Fundat per la reina Maria de Castella, que hi està enterrada, durant la segona meitat del segle XV es va convertir en un referent espiritual, social i cultural de la ciutat, sobretot quan, a finals del mateix segle, l'escriptora i humanista Isabel de Villena es va convertir en abadesa i l'escriptor Jaume Roig en el metge del convent.

Declarat Monument Nacional el 1982 i Bé d'Interès Cultural a l'any següent, el conjunt destaca per ser un exemple de transició de l'arquitectura gòtica a la renaixentista. Tot el complex conventual s'organitza al voltant del claustre, molt elegant i auster amb centra influència cistercenca. En la galeria sud es troba el sepulcre de Maria de Castella. Al claustre donen la sala capitular, la sagristia i el refectori. L'església segueix el model del gòtic català de nau única i va ser redecorada durant el període barroc.

El monestir sempre ha estat regentat per monges clarisses. Va estar habitat fins el 2014, quan les últimes monges es traslladen a un altre convent de la ciutat. Des d'aleshores el conjunt està obert al públic i es pot visitar.

COM ARRIBAR?

EL LLIBRE

Finalista dels premis Novelpol 2017 a la millor novel·la policíaca de l'any, Black Mountain 2017 i a la millor novel·la de l'any de Cartagena Negra, *Sucios y malvados* és un inquietant thriller que combina les estructures de la novel·la policíaca amb una reflexió sobre la justícia, el sexe, el poder i la violència contra les dones. Ambientada a la ciutat de València, conta la història de quatre dones que davant la passivitat de la justícia amb la violència contra les dones decideixen ajuntar-se per a fer complir la llei al preu que siga. Aquestes quatre dones conegudes com "dones de cadira", malnom de les prostitutes valencianes en el segle XVII, es reuneixen al Reial Monestir de la Trinitat per a dissenyar un pla que les portarà a les profunditats d'una València ombrívola.

Les descripcions i les referències històriques sobre el Monestir de la Trinitat que fa Juanjo Braulio en *Sucios y malvados* són reals, però l'orfenat, el menjador social i servei d'ajuda a dones maltractades o en situació de prostitució que es citen en aquest recinte històric pertanyen a la ficció.

L'AUTOR

Juanjo Braulio (València, 1972). Periodista i escriptor. Treballà en *Diario 16*, *Las Provincias*, on va ser redactor de medi ambient, municipal, política i cap d'opinió. Posteriorment va col·laborar en *Suplemento Semanal XL*, *Colpisa*, *ABC* i *RTVV*. L'any 2004 va publicar *La escalera de Jacob*, un recull dels seus articles d'opinió apareguts en diferents diaris. Anys més tard publicà *En Itaca hace frío*, un llibre de viatges sobre Suècia. L'any 2015 apareix la seua primera novel·la, *El silencio del pantano*, *Novel·la Negra* de l'Any de la col·lecció *La Trama* d'Edicions B, a la que va seguir *Sucios y malvados*.

Pròximes incorporacions

En aquest moment estan preparades noves incorporacions als paisatges literaris. Pròximament trobareu

26.- Castell de Sagunt (camp de Morvedre) Llibre: *Maleïts entrepans* Autor: Toni Gómez

27.- Sotaia (La Safor) Llibre: *Diari de Sotaia* Autor: Joan Pellicer

28.- Benassal (Alt Maestrat) Llibre: *El balneari* Autor: Joan Garí

29.- L'Alcora (L'Alcalaten) Llibre: *Els secrets de Meissen* Autor: Josep Palomero

30.- Artana (Plana Baixa) Llibre: *Mor una vida, es trenca un amor* Autor: Joan Pla

31.- Platja del Postiguat (L'Alacantí) Llibre: *Tast de salobre* Autor: Joan –Lluís Moreno